Nationale veiligheidsstrategie

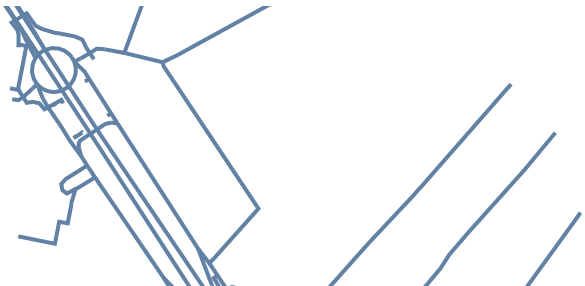

Inhoudsopgave

Voorwoord	**04**
België in de wereld	**06**
Vitale belangen	**09**
Trends en drijfveren van verandering	**12**
Dreigingen en risico's	**18**
Beleidsoriëntaties	**26**
Opvolging en organisatie	**43**

Voorwoord

Onze wereld en onze samenleving staan voor fundamentele uitdagingen. Die wereld is niet enkel meer verbonden, maar ook meer omstreden. Verworvenheden van de Europese naoorlogse constructie worden in vraag gesteld. De internationale orde staat onder druk. Voor het eerst sinds de val van de Berlijnse Muur, worden de beginselen van onze liberale democratieën openlijk aangevallen door autoritaire regimes.

België en Europa worden geconfronteerd met nieuwe en meer complexe dreigingen. Statelijke, maar ook niet-statelijk actoren wenden zich steeds vaker tot hybride methodes waarbij de grenzen tussen oorlog en vrede getest worden, gaande van beïnvloeding van de publieke opinie door desinformatie tot grootschalige cyberaanvallen.

Conflicten aan de Europese grenzen vormen een voedingsbodem voor terrorisme en migratiestromen.

COVID-19 heeft onze nationale weerbaarheid op een ongeziene wijze getest. De mondiale gevolgen van deze crisis op medisch, economisch en politiek gebied zullen nog lang nazinderen.

Daarnaast slaat de klimaatverandering harder en sneller toe dan velen hadden verwacht, met een hoge menselijke, sociale en economische kostprijs.

In een omgeving van verandering blijft de eerste verantwoordelijkheid van de overheid de veiligheid van het land en zijn burgers, alsook van de waarden die aan onze samenleving ten grondslag liggen.

Voor het eerst heeft de regering daarom een Nationale Veiligheidsstrategie opgesteld. Deze geeft de visie van de overheid weer op de dreigingen en risico's die ingrijpen op de vitale belangen van België. Deze Nationale Veiligheidsstrategie stelt een geïntegreerd beleid voor om hieraan het hoofd te bieden, om de dreigingen niet passief te ondergaan, maar om er op te anticiperen en opportuniteiten te creëren. Als we er, bijvoorbeeld, in slagen om innovatieve antwoorden te formuleren op de klimaatverandering, dan kunnen we die met andere landen delen. Een beveiligde IT-infrastructuur biedt onze bedrijven dan weer een competitief voordeel.

België is één van de meest open maatschappijen en economieën. Het is onze sterkte, maar het maakt ons ook kwetsbaarder. Onze visie op veiligheid is daarenboven niet

louter gericht op het verdedigen van belangen, maar ook verbonden met waarden waarin democratie, mensenrechten en de rechtsstaat centraal staan.

Dit betekent dat onze interne en externe veiligheid sterk verweven is. Daarom vereist ons veiligheidsbeleid zowel doortastende maatregelen in België om ons land weerbaarder te maken, als actie in het buitenland om bij te dragen aan een veilige omgeving en een op regels gebaseerde internationale orde. Dit laatste kan België enkel in partnerschap, in het bijzonder in EU-verband. Deze strategie sluit daarom aan bij het kader van multilaterale veiligheidstrategieën zoals de EU *Global Strategy* en het Strategisch Concept van de NAVO. Als gastland van de Europese Unie en de NAVO draagt België hierbij trouwens ook een bijzondere verantwoordelijkheid.

Deze Nationale Veiligheidsstrategie wil een belangrijke bijdrage leveren tot het ontwikkelen van een veiligheidscultuur, waarin een verhoogd bewustzijn van risico's en dreigingen gekoppeld wordt aan de vrijwaring van onze belangen. Dit is een ondeelbare kerntaak van alle overheden van ons land. Maar ook het bedrijfsleven, de academische wereld, private partners en elk van ons als burger hebben hierin een rol te spelen.

Deze Nationale Veiligheidsstrategie biedt een overkoepelend kader voor meer gedetailleerde deelstrategieën, bestaande of nog uit te werken. Het is geen eenmalig gebeuren, maar een proces dat nauwgezet zal opgevolgd en regelmatig zal geactualiseerd worden.

Alexander De Croo
Eerste Minister

1 december 2021

01

België in de wereld

Onze visie op veiligheid wordt bepaald door wie we zijn en door de waarden die we belangrijk vinden.

België is een land waar fundamentele rechten gevrijwaard en beschermd worden. Een open en meertalige samenleving, uitgesproken creatief en cultureel divers. Een land van emigratie en immigratie, dat naast een talrijke diaspora ook belangrijke gemeenschappen van zowel Europese als niet-Europese origine op eigen bodem heeft. Een land met een uniek sociaaleconomisch model dat streeft naar een billijke verdeling van de welvaart.

België wordt verder gekenmerkt door een historisch gegroeide complexe institutionele en politieke structuur waarmee rekening moet gehouden worden in het veiligheidsbeleid.

Door zijn geografische positie heeft België ondervonden hoe kwetsbaar het kan zijn in tijden van internationale spanningen en hoe belangrijk het is zijn stempel te drukken in het buitenland, door op vele vlakken een leidersrol te spelen. Deze rol is echter nooit definitief verworven en vergt aangehouden inzet.

Na twee Wereldoorlogen koos België resoluut voor multilaterale integratie – in het bijzonder de Europese Unie (EU) – en de internationale rechtsorde. Als stichtend lid heeft België zijn lot op unieke wijze verbonden met dat van de EU voor zijn welvaart, zijn veiligheid en de verdediging van zijn waarden in de wereld. België heeft verder strategische allianties met de Verenigde Naties (VN) en zijn instellingen, waar het tot de top 20 van financiële bijdragers behoort, en met de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Voor België, dat specifiek een rol van bruggenbouwer beoogt, levert dit naast rechten en kanalen voor invloed ook plichten en verantwoordelijkheid op.

België herbergt de hoofdkwartieren van de EU en NAVO, wat een specifieke verantwoordelijkheid als betrouwbare partner met zich meebrengt. Brussel is bovendien de hoofdstad met de grootste internationale diplomatieke gemeenschap in de wereld, met meer dan 300 buitenlandse diplomatieke missies en 120 internationale organisaties. Buiten Europa heeft België speciale banden met derde-landen, waar-

onder de trans-Atlantische partners Verenigde Staten (VS) en Canada, maar ook met staten in Centraal-Afrika waarmee het een gemeenschappelijk verleden deelt.

Als een krachtige en open economie, staat handel voor maar liefst 85% van ons BBP en één vijfde van onze jobs. Op wereldvlak behoort België tot de top 10 van exportlanden. Onze economie functioneert in een door de EU gecreëerd kader van vrij verkeer van personen, goederen, kapitaal en diensten en is afhankelijk van internationale handel en investeringen. Innovatie en hooggekwalificeerde expertise zijn een drijvende kracht.

België is binnen Europa een belangrijk logistiek- en dienstenknooppunt voor energie, financiën, transport en communicatie. Onze infrastructuur en vooral de zeehavens spelen daarin een grote rol.

Onze visie op veiligheid is niet louter gericht op het verdedigen van belangen. Ze is ook verbonden aan waarden. België volgt en bevordert een agenda waarin democratie, mensenrechten en de rechtsstaat, ethische waarden, internationale solidariteit, duurzaamheid en vredesopbouw een centrale plaats vinden.

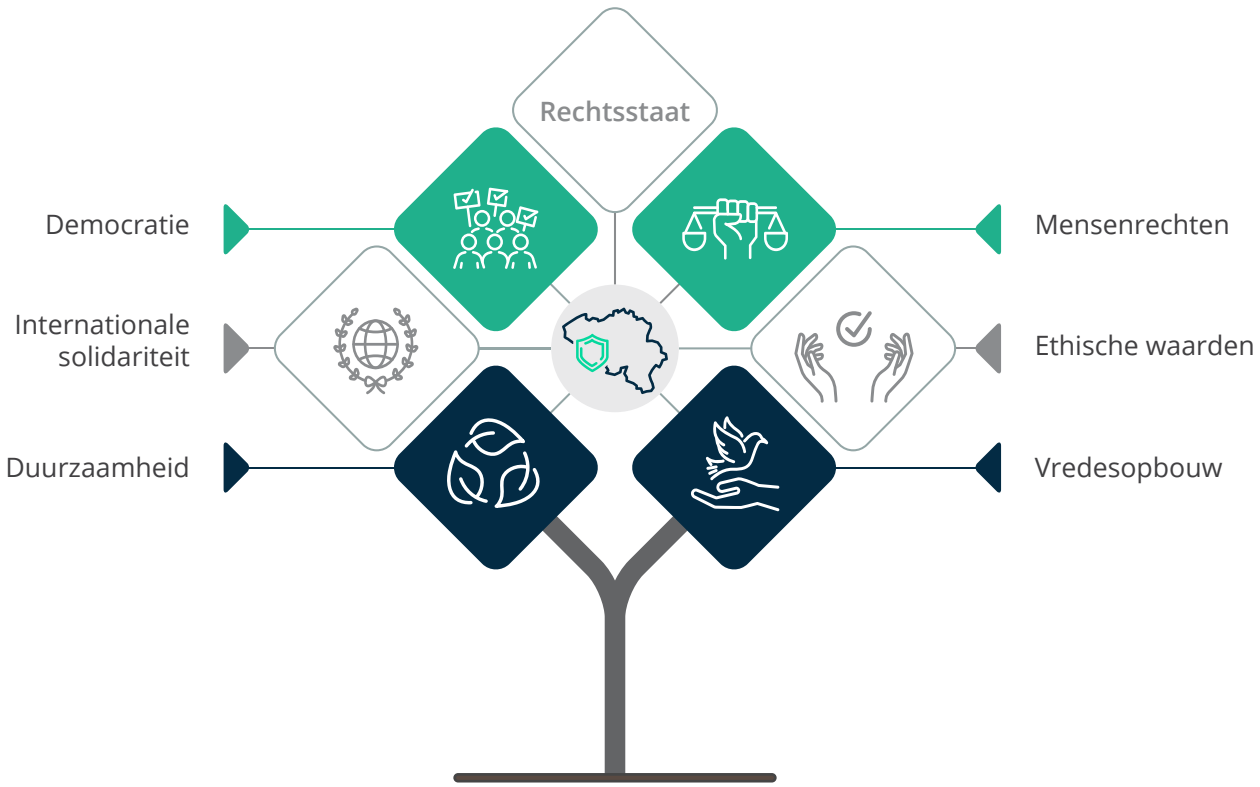

Fig.1 | Onderliggende waarden van de veiligheidsstrategie

Om al die redenen is onze visie op veiligheid allesomvattend. Dat vereist een geïntegreerde beleidsaanpak waarin alle geledingen en sectoren, elk vanuit hun specifieke expertise, een bijdrage leveren. Dat is niet alleen een kerntaak voor de overheid, maar ook een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid.

02

Vitale belangen

Een Nationale Veiligheidsstrategie (NVS) gaat over de vitale belangen die bepalend zijn voor de interne cohesie van ons land en het voortbestaan van onze maatschappij. In een allesomvattende visie op nationaal risicobeheer is het bijgevolg belangrijk om die vitale belangen goed te identificeren. Als deze op het spel staan is er ofwel sprake van (mogelijke) maatschappelijke ontwrichting, waaronder schade aan de democratische rechtsorde, ofwel van een beduidende verzwakking van de staat wanneer niet wordt opgetreden. Het blijft echter essentieel om voorzichtig om te springen met de term 'vitaal' belang als datgene waarvoor we als samenleving bereid zijn opofferingen te maken om dit te vrijwaren.

De nationale veiligheid van België is in het geding als één of meerdere van volgende vitale belangen bedreigd worden:

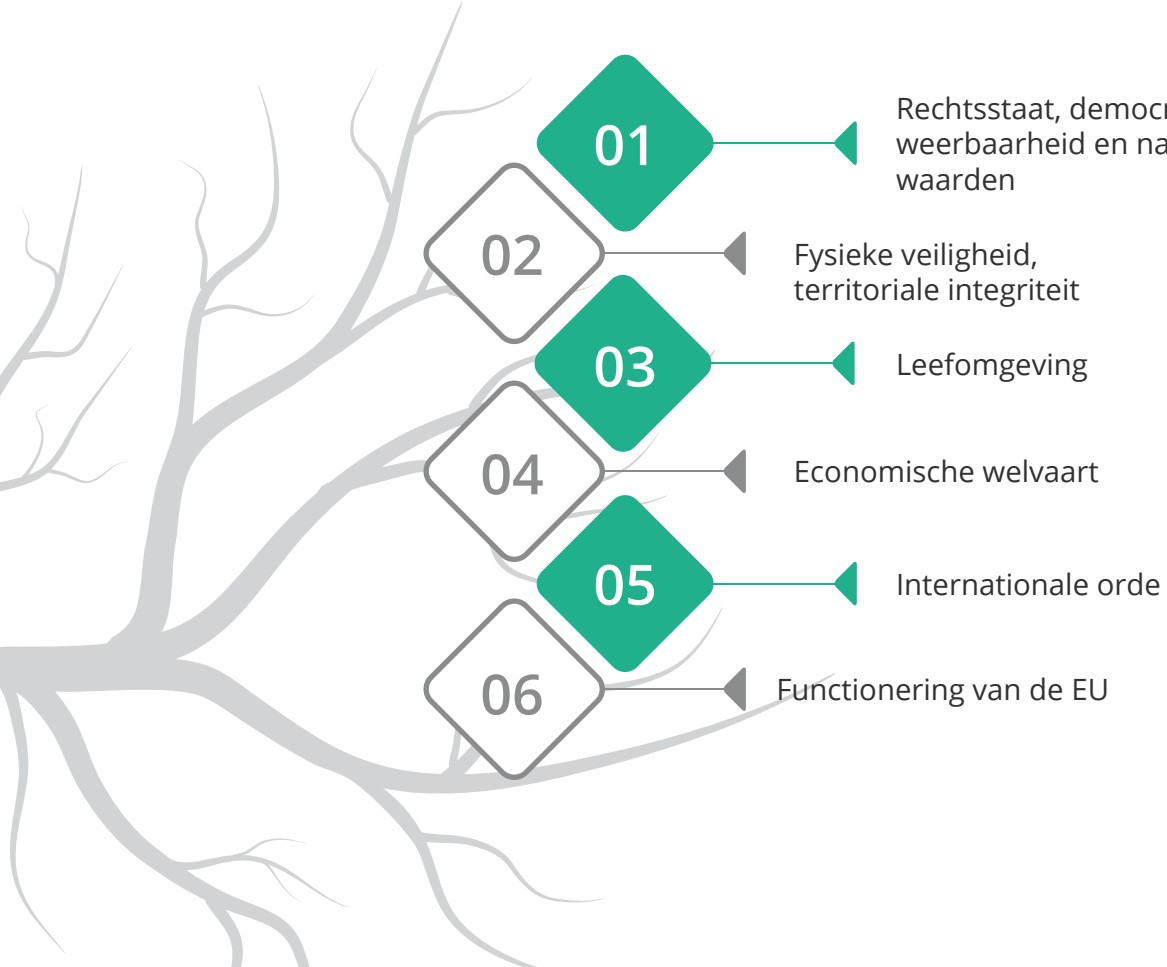

01 De verworvenheden van de democratische rechtsstaat, de nationale weerbaarheid en de daarin gedeelde waarden

Het vrijwaren van de maatschappelijke en politieke stabiliteit en van de vrijheden die aan de grondslag van onze samenleving liggen, is een kernopdracht van elke overheid. Centraal staat het 'sociaal contract': de overheid verzekert publieke diensten en de voordelen van de welvaartstaat aan de burger, die actief deelneemt aan de samenleving en de politieke besluitvorming. De integriteit en de continuïteit van het politiek, gerechtelijk en bestuurlijk functioneren zijn hierbij essentieel. Bovendien is de weerbaarheid van de vitale maatschappelijke dienstverlening, maar ook van het sociale weefsel zelf, van cruciaal belang.

02 De fysieke veiligheid van onze burgers, de territoriale integriteit van ons land

De bescherming van de bevolking en het land is de eerste taak van elke overheid. Belgische burgers in het buitenland vallen ook onder deze verantwoordelijkheid. Dit belang is nauw verweven met dat van onze buurlanden en bondgenoten, in het bijzonder binnen de EU en de NAVO. Nationale veiligheid wordt ook steeds vaker via de digitale ruimte geraakt. De integriteit van de digitale ruimte maakt daarom deel uit van de fysieke en territoriale veiligheid en is tegelijkertijd ook verweven met alle andere veiligheidsbelangen.

03 De natuurlijke leefomgeving in ons land

Onze leefomgeving voorziet in de basiselementen voor ons bestaan. Het behoud ervan is daarom essentieel. De klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit zijn globale uitdagingen met directe impact op ons land. Het vrijwaren van de luchtkwaliteit, de open ruimte, de waterbevoorrading en de voedselproductie zijn hier voorbeelden van. Dit houdt het duurzaam gebruik van schaarse middelen in, mede in het licht van de energietransitie.

04 De economische welvaart

Het efficiënt functioneren van onze open economie rust op een sterk nationaal en internationaal gereguleerd kader voor handel en investeringen, waarin ook sociale en ecologische normen cruciaal zijn. De bescherming van vitale economische infrastructuur en activa, ook die van investeringen in het buitenland, is een belangrijk startpunt. Voor een land met beperkte grondstoffen is de verzekering van aanvoer daarbij essentieel. Met de evolutie naar een innovatieve economie winnen wetenschappelijke en technologische belangen aan gewicht. We streven naar een sociale en inclusieve markteconomie waarin de economie op duurzame wijze kan groeien met als doel de levenskwaliteit van de bevolking te verhogen.

05 De internationale orde op basis van internationaal recht en multilaterale omkadering

België is sterk internationaal verbonden, fysiek, digitaal, economisch en politiek. Door die verbindingen en de toenemende verwevenheid van interne en externe veiligheid, is ons land sterk afhankelijk van het goed functioneren en adequaat bereik van het internationale stelsel van betrouwbare en afdwingbare normen en afspraken en van efficiënte multilaterale organisaties. Dit belang staat niet op zichzelf, maar is sterk verweven met de andere veiligheidsbelangen.

06 De effectieve functionering van de EU waarin sleutelelementen van onze soevereiniteit worden gedeeld.

De Europese integratie biedt enerzijds het kader voor belangrijke beleidsdomeinen en anderzijds het beste instrument om de Belgische belangen op wereldschaal te verdedigen. Het gemeenschapsrecht en de solidaire samenwerking zijn hiervan cruciale pijlers. De interne markt en het vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal zijn essentieel voor onze economie. Dit is nauw verbonden met een geloofwaardige euro, een stabiel financiewezen en afdoende financiële draagkracht van de EU. De consolidatie en verdieping van de Europese integratie is bijgevolg een vitaal belang.

03

Trends en drijfveren van verandering

Verscheidene transnationale trends en drijfveren werken op elkaar in, wat hun impact op de vitale belangen van België vermenigvuldigt.

// De klimaatcrisis

De uitdaging die alles overschaduwt is de verstoring van het leefmilieu ten gevolge van de klimaatverandering, het verlies aan biodiversiteit en biomassa, en de druk op het leefmilieu door de menselijke activiteit. Ze bedreigt ons samenlevingsmodel en heeft daarenboven een multiplicatoreffect op andere fenomenen zoals armoede, conflict en migratie, met toenemende druk op staten (niet in het minst de zuidelijke buurlanden van de EU) en het multilaterale systeem. De klimaatcrisis creëert, samen met de transitie naar groene energie, ook opportuniteiten. Het dalende belang van fossiele brandstoffen kan één van de voornaamste drijvers van conflict ontmijnen. Er is echter ook kans op instabiliteit als de betrokken staten de transitie niet tijdig voorbereiden. Toegang tot niet-fossiele brand- en grondstoffen kan immers uitgroeien tot een belangrijke dreiging voor de economische ontwikkeling in België en Europa.

// Grootmachtenpolitiek en een wereldorde onder druk

Zoals dat doorheen de geschiedenis meestal het geval is, zijn de relaties tussen de grootmachten, de VS, China en Rusland, en uiteraard de EU, de belangrijkste politieke drijfveer van de wereldpolitiek. De verschuiving van machtscentra – van de Atlantische regio naar Azië, maar ook tussen staten en niet-statelijke actoren – overstijgt de grootmachten, maar het is op hun niveau dat het nastreven van belangen leidt tot mondiale competitie om markten, grondstoffen, partners en invloed. De verzekering van maritieme verkeersroutes en het beheer van de maritieme ruimte zijn daarbij cruciaal. Belangen kunnen echter ook samenvallen, zodat staten op een natuurlijke wijze ook samenwerken, om gedeelde uitdagingen aan te pakken.

De competitie tussen de grootmachten neemt echter almaar toe, met name tussen China, dat zeer snel tot een wereldspeler is uitgegroeid en zijn invloed wil uitbreiden, en de VS, die hun leiderschapspositie willen behouden. Ondertussen tracht Rusland door assertief optreden, met name aan de grenzen van Europa, zijn grootmachtstatus te verstevigen. Die trend zal zich ongetwijfeld doorzetten. Intense politieke,

economische en militaire competitie verglijdt nu al vaak tot rivaliteit, waarbij grootmachten elkaar doelgericht ondermijnen en tegenwerken en exclusieve invloedssferen proberen op te bouwen. Dat ontwricht handels- en investeringsstromen en culturele en wetenschappelijke relaties, leidt tot erosie van de multilaterale organisaties en de internationale rechtsorde, en gaat zo ten koste van onze welvaart en veiligheid en de capaciteit om mondiale problemen aan te pakken. De trans-Atlantische band blijft een pijler van de wereldpolitiek, maar een gevolg van de Sino-Amerikaanse rivaliteit is dat de strategische focus van de VS zich structureel van Europa naar Azië verlegd heeft.

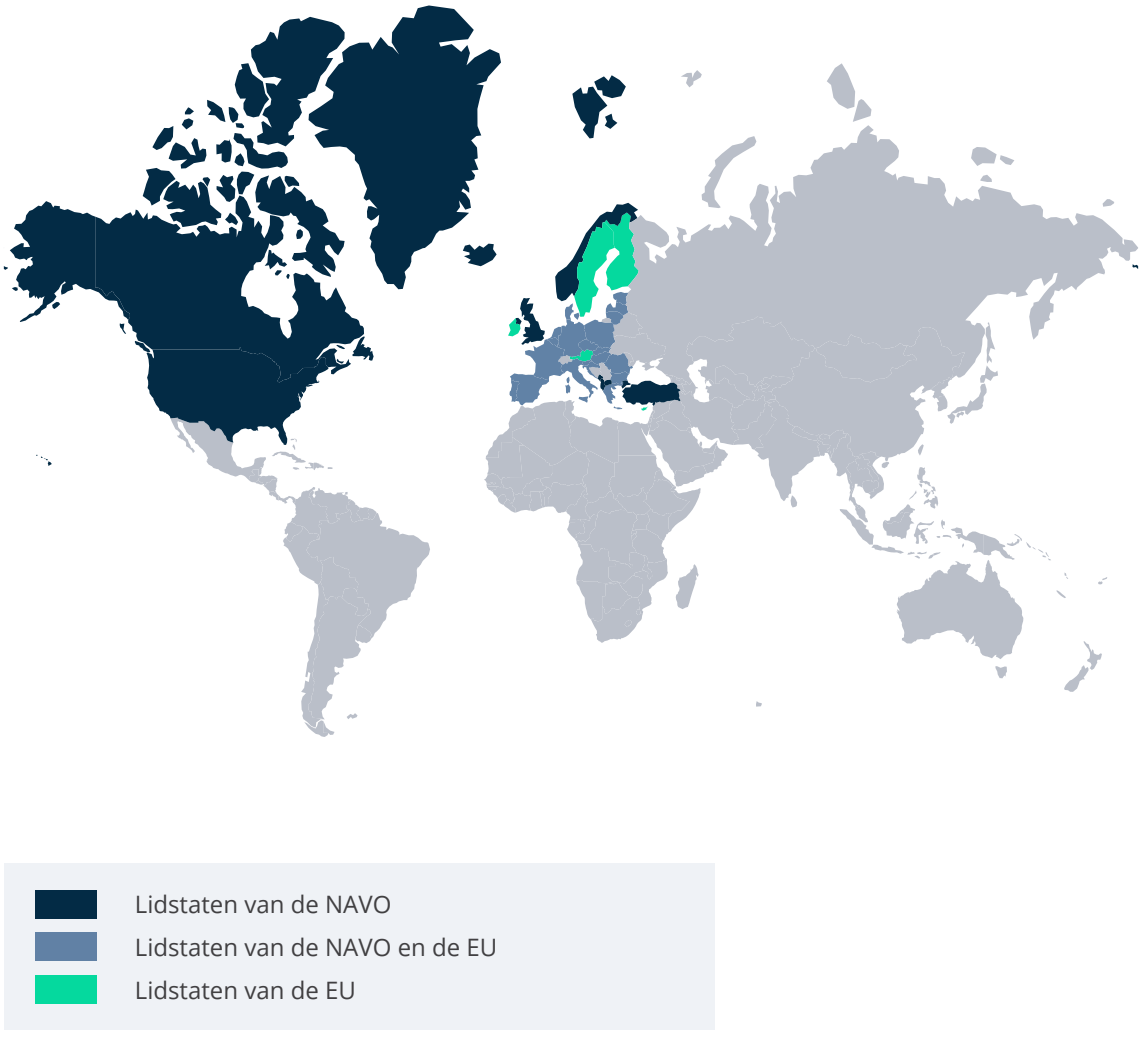

Fig.2 | Wereldkaart

Als zulke rivaliteit systematisch en permanent wordt, dreigt onze gemondialiseerde wereld opnieuw uiteen te vallen in tegengestelde machtsblokken, die elk hun eigen "systeem" en wereldbeeld promoten en andere staten dwingen een kant te kiezen.

België was in de geschiedenis vaak de speelbal van de grootmachten. Vandaag is ons land verankerd in de EU en de NAVO, maar ook die ontsnappen niet aan de gevolgen van deze rivaliteit. De positie van de EU staat onder druk als gevolg van de verschuivende machtsbalans, terwijl ze intern geconfronteerd wordt met groeiende euroscepsis. De uitdaging voor de EU is om voldoende cohesie, strategische autonomie en weerbaarheid op te bouwen om haar zelfbehoud te verzekeren en een leidersrol te spelen ten dienste van een stabiele wereldorde.

// Mondialisering, internationale mobiliteit, economische concentratie en geo-economische concurrentie

De internationale economische verwevenheid heeft ertoe geleid dat de productie van specifieke goederen, onderdelen en diensten, die vaak cruciaal zijn voor onze samenleving en economie, steeds meer geconcentreerd wordt in slechts enkele landen en bedrijven. Zo zijn kwetsbare afhankelijkheden ontstaan. Deze trend wordt versterkt door de ongelijke internationale concurrentie: niet alle staten verplichten de bedrijven immers om de omgevingsfactoren van hun economische productie in de kostenstructuur te verrekenen en ecologische, sociale en mensenrechtenstandaarden te respecteren.

Tegelijk ondervindt de verdere, geordende liberalisering protectionistische weerstand, niet in het minst van de grootmachten die handelsstromen, buitenlandse investeringen, regels inzake intellectuele eigendom en bepaalde subsidies en preferentiële overeenkomsten steeds meer als instrument inzetten in hun rivaliteit. De bestaande multilaterale omkadering is niet sterk genoeg om deze geo-economische trend te beheersen.

Mondialisering en liberalisering brachten voor onze burgers ook enorme opportuniteiten. Naast vele reizende landgenoten, verblijven er ook meer dan 500.000 permanent in het buitenland, en die trend gaat in stijgende lijn.

// Technologische ontwikkelingen

Technologie is altijd een drijfveer van verandering geweest. Telkens de mensheid een nieuwe dimensie leert beheersen (de zeeën, het luchtruim, de ruimte, en nu cyberspace) schept ze nieuwe mogelijkheden, maar ontstaan er ook nieuwe afhankelijkheden, kwetsbaarheden en vormen van conflict. Ontwikkelingen in ‘emerging disruptive technologies’ zoals big data, artificiële intelligentie en quantum computing (die heden hoofdzakelijk in de commerciële sector tot stand komen) leiden tot meer verwevenheid en grotere verspreiding van digitale technologieën die ook als wapen ingezet worden. Militaire technologie is evenwichtiger verspreid, zeker tussen de grootmachten, waardoor het relatieve militaire overwicht van de NAVO-landen afneemt. Er rijzen nieuwe ethische vragen over welke technologieën waarvoor gebruikt mogen worden.

In de technologische sfeer speelt economische concentratie volop: een klein aantal multinationale bedrijven heeft steeds meer toegang tot steeds meer digitale data. Deze ontwikkeling zet druk op de bescherming van de persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer. Ze genereert daardoor ook meer mogelijkheden om het publieke debat te sturen, mogelijk tegen de waarden en belangen in van de staten waar ze opereren. Slechts enkele staten ontsnappen geheel of gedeeltelijk aan hun greep, met name China en Rusland. Tegelijk speelt ook hier de competitie tussen de grootmachten: elke grootmacht promoot zijn technologische standaarden. Velen gebruiken de nieuwe technologieën ook om de soevereiniteit van andere staten te ondermijnen.

// Het groeiend bereik van niet-statelijke actoren

Er is een trend van economische actoren die een monopolie nastreven in vitale goederen en diensten. In het bijzonder hebben de grote digitale bedrijven een machtspositie verworven, onder meer omdat staten hen hebben laten begaan. Er is een voorzichtige richting ingezet om de staat weer aan controle te doen winnen.

Andere niet-statelijke actoren plaatsen zich bewust buiten de staat. De georganiseerde misdaad beschikt over gigantische financiële middelen en is internationaal vertakt. Door corruptie en intimidatie krijgt ze in vele landen greep op de overheid en de samenleving. Ook terroristische organisaties rekruteren en organiseren zich internationaal en hebben vaak banden met de georganiseerde misdaad. Ze spelen in op opkomend extremisme en polarisering in de samenleving. Terrorisme komt en gaat in golven. Zeker in het Midden-Oosten en Afrika zal het een belangrijke drijfveer blijven.

// Ongelijkheid en demografie

De mondialisering heeft in het algemeen de welvaart doen toenemen, maar heeft ook veel mensen achtergelaten. Velen hebben het gevoel niet meer mee te tellen in een gemondialiseerde wereld. Sinds de financiële crisis van 2008 neemt de economische ongelijkheid wereldwijd opnieuw toe. De coronacrisis verergert dit nog. Genderongelijkheid blijft bijzonder hoog en de vooruitgang die geboekt was in vrouwenrechten is deels tenietgedaan. Ook de rechten van de LGBTQIA+ gemeenschap staan opnieuw meer onder druk, ook in Europa. Ongelijkheid gaat rechtstreeks in tegen het Belgisch samenlevingsmodel, creëert spanningen in de samenleving en doet afbreuk aan de legitimiteit van de staat en de wereldorde, in België en wereldwijd. Ongelijkheid heeft een multiplicatoreffect op conflict en migratie, en versterkt de voedingsbodem voor polarisering en extremistische ideologieën die in sommige gevallen tot geweld leiden, of dit nu nationalistisch, identitair of religieus van aard is.

Op wereldvlak wordt ongelijkheid nog uitvergroot door de demografische trend, met name in Afrika, waar in 2050 een kwart van de wereldbevolking zal wonen; de helft van de Afrikanen zal jonger zijn dan 25. Zonder corrigerende maatregelen om tot een rechtvaardige verdeling van de welvaart te komen, zal de ongelijkheid blijven toenemen. Anderzijds vormen demografische veranderingen ook een uitdaging voor de EU. Langdurig lage geboortecijfers en een hogere levensverwachting leiden tot een vergrijzing van de bevolking met gevolgen voor de arbeidsmarkt, de gezondheidszorg en de pensioenstelsels. Met zwakke of negatieve demografische groei in Europa wint gerichte migratiegroei aan belang voor de toekomst van het socialezekerheidsstelsel en het aantrekken van arbeidskrachten voor specifieke sectoren.

// Uitdagingen voor democratisch bestuur

In een context van verlies van vertrouwen in de politiek en de overheid, keren in verscheidene democratische staten burgers, partijen en zelfs regeringen zich af van de verworvenheden van de democratie en de rechtsstaat, ook binnen de EU en de NAVO. Het gecombineerde BBP van democratieën is in 2021 terug minder dan de helft van het mondiale BBP. Vele reeds autoritaire staten worden nog repressiever. Deze trend hangt vaak samen met ongelijkheid en onzekerheid. De geschiedenis is geen rechtlijnige ontwikkeling van autoritarisme naar democratie; tussen de twee wereldoorlogen ging de democratie zelfs in de meerderheid van de Europese staten ten onder.

Parallel aan het autoritarisme neemt ook het nationalisme toe. Patriotisme schept samenhang in een land en versterkt het draagvlak van de staat. Nationalisme, dat zich eerder affirmeert door zich af te zetten tegen een ander, verscherpt daaren-

tegen de concurrentie en rivaliteit tussen staten. Opnieuw ook binnen de EU en de NAVO. Zonder effectieve tegenmaatregelen dreigen beide trends hun samenhang en slagkracht te ondermijnen. Ook autoritarisme werkt extreme ideologieën en religieuze opvattingen in de hand, met mogelijk gewelddadige gevolgen.

Politie
Zaventem
101

04

Dreigingen en risico’s

// Conventionele en hybride statelijke dreigingen

De oplopende spanningen tussen de grootmachten bedreigt onze omgeving. De Russische actie in Oekraïne is één illustratie van de toenemende militaire logica in het nastreven van nationale belangen, waardoor grenzen in Europa opnieuw bedreigd worden met gewapend optreden. Maar ook verder van Europa stijgen territoriale spanningen, zoals in Zuidoost en Oost-Azië waar China zich profileert als de economische en militaire grootmacht van de toekomst. De jaarlijks stijgende mondiale militaire uitgaven illustreren het spanningsveld.

Een eensgezinde NAVO die over een voldoende afschrikkingscapaciteit beschikt, moet elke directe militaire dreiging tegen ons grondgebied afwenden. Een versterkte en geïntegreerde Europese defensie dient hier in toenemende mate een rol in te spelen.

Ook al is een rechtstreekse bedreiging van onze landsgrenzen onwaarschijnlijk, toch groeit het risico op internationale gewapende crisissituaties die België kunnen meeslepen, mede door onze verdragsverplichtingen, bijvoorbeeld via artikel 5 van het NAVO-verdrag.

Bovendien is de wedloop gestart voor de controle over onontgonnen regio’s met het risico op nieuwe conflicthaarden: het arctische gebied, de diepzee, de ruimte. België dient ook in deze hoogtechnologische expertisegebieden zijn belangen te verdedigen.

Conflicten en instabiliteit in onze periferie creëren een machtsvacuüm waarin extremisten, terreurgroeperingen en de georganiseerde misdaad vrij spel krijgen, druk zetten op de ruimere regio en een bedreiging vormen voor de veiligheid en handelsroutes van Europa. Rusland en in toenemende mate China, maar ook Turkije en de Golflanden, gebruiken dit vacuüm om een aanwezigheid uit te bouwen. Wanneer dit bijdraagt tot hoge ongecontroleerde en onregelmatige migratie, kan dit impact uitoefenen op de publieke ruimte en druk zetten op de sociale stabiliteit. Derde landen die invloed hebben op migratiestromen, deinzen er niet voor terug om dit als drukkingsmiddel te gebruiken.

Dit alles luidt een nieuw tijdperk in, waarin statelijke, maar ook niet-statelijke actoren, zich steeds meer wenden tot hybride methodes en technieken. Dit omvat het

gecombineerde gebruik van conventionele en niet-conventionele technieken waarbij de grenzen tussen oorlog en vrede worden getest, gaande van beïnvloeding van de publieke opinie door desinformatie, over cyberaanvallen en spionage, tot chantage, sabotage en CBRNe aanvallen. Hybride aanvallen richten zich op kwetsbaarheden van de tegenstander, zijn ambigu van aard en trachten doelbewust onder de drempels van detectie te blijven, wat attributie moeilijk maakt.

Spionage is van alle tijden en deze dreiging zal de komende decennia niet verminderen. Zowel spionage als inmenging hebben in eerste instantie tot doel om de strategische belangen van derde landen te dienen en hun eigen machtspositie te versterken (bijvoorbeeld door het verkrijgen van informatie die een punctueel, tactisch of strategisch voordeel oplevert – weze het van politieke, militaire of wetenschappelijke/economische aard).

Hybride acties beogen bovendien om onze democratische rechtsorde te verzwakken en de cohesie en solidariteit binnen onze samenleving, de EU en NAVO te ondermijnen en zo onze slagkracht aan te tasten. België, als gastland van EU en NAVO, loopt hierin een groter risico.

// Economische dreigingen

België is een zeer open economie, in het bijzonder verweven met de buurlanden en de EU-lidstaten. Buitenlandse handel en investeringen zijn belangrijke bronnen voor economische groei. Ze dragen bij tot economische activiteit en tewerkstelling, maar ook tot kennisoverdracht en innovatie. Ze zijn dan ook van essentieel belang. Toch neemt de bezorgdheid toe rond de mogelijke risico's. Men moet waakzaam zijn voor investeringen uit sommige landen van buiten de EU die onze fundamentele belangen schaden. Overnames door buitenlandse bedrijven of door de overheid beheerde bedrijven gebeuren niet noodzakelijk enkel om economische redenen, maar ook om strategische en politieke redenen die kunnen leiden tot inmenging in cruciale nationale beslissingsprocessen of spionage. Zo kunnen zij onze veiligheid en openbare orde in gevaar brengen.

Ons land is ook kwetsbaar, zowel op het vlak van toelevering van grondstoffen en materialen als van technische spionage, doordat kritieke infrastructuur en essentiële diensten nog te afhankelijk zijn van input en technologie van derde landen.

Innovatie is één van de belangrijkste katalysatoren voor welvaartscreatie in ons land. De ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling is hierbij cruciaal. Internationale samenwerking op dit vlak moet aangemoedigd worden zonder evenwel naïef te zijn voor de bijhorende risico's op het vlak van spionage, technologietransfers vóór valorisatie, of afleiding van kennis voor andere doeleinden. Tegelijkertijd is het delen van welvaart belangrijk om de wereldwijde ongelijkheid, en de daarmee verbonden risico's, terug te dringen.

Als land met een open economie is het cruciaal dat Belgische actoren op een vrije, veilige en eerlijke manier kunnen concurreren met buitenlandse bedrijven. Dit is echter niet altijd het geval. Buitenlandse bedrijven, gesteund door hun overheden, gaan vaak een oneerlijke strijd aan met onze bedrijven, wat onze economie dreigt te verzwakken. Door de eenzijdige afscherming van hun nationale markt, beletten diezelfde overheden onze bedrijven hun volle groeipotentieel te benutten.

Het monetair bestel, het financiewezen en de openbare financiën kunnen door een vertrouwenscrisis onderuit gehaald worden, met dramatisch welvaartverlies voor ons land en zijn bevolking, indien zij steunen op activa die overgewaardeerd blijken.

// Georganiseerde criminaliteit

De aanwezigheid van al dan niet internationaal vertakte georganiseerde criminaliteit vormt een bedreiging voor een veilige samenleving en een eerlijk economisch klimaat. Geweldpleging, chantage en intimidatie, corruptie, en het witwassen van illegale opbrengsten zijn daarbij sleutelelementen. De dreiging van gewelddadige incidenten lijkt te zijn toegenomen door het gebruik van vuurwapens of explosieven in het openbaar.

Corruptie komt voor bij de meeste, zo niet alle, georganiseerde criminele activiteiten. Het doet zich voor op alle niveaus, gaande van kleinschalige omkoping tot regelingen van miljoenen euro's. Corruptie holt de rechtsstaat uit, verzwakt de overheidsinstellingen en belemmert de economische ontwikkeling. Legale bedrijfsstructuren, vaak uit de bouwsector, import-/exportsector en de horecasector, worden gebruikt om criminele activiteiten te ondersteunen.

De snel evoluerende technologie vergemakkelijkt de verspreiding van georganiseerde criminaliteit. Criminelen maken gebruik van versleutelde communicatie om onderling te netwerken. De online omgeving biedt criminelen toegang tot expertise en gesofisticeerde instrumenten die criminele activiteiten mogelijk maken.

Terroristische netwerken en criminele groepen vloeien soms samen in hybride organisaties, onder andere organisaties die betrokken zijn bij mensensmokkel, de handel in kunstwerken en de drugshandel. Met de toename van de mobiliteit van criminaliteit is de documenten- en identiteitsfraude een onmiskenbare nevenactiviteit geworden.

Deze fenomenen tonen aan dat het aanpassingsvermogen van criminele netwerken om munt te slaan uit veranderingen in de omgeving waarin ze opereren, een belangrijk kenmerk is dat eens te meer tijdens de COVID-19 pandemie werd bevestigd.

// Cyberdreigingen en dreigingen verbonden aan technologische ontwikkelingen

Het digitale domein wordt in toenemende mate gebruikt door statelijke en niet-statelijke actoren, doorgaans voor beïnvloeding, verstoring en spionage alsook voor financieel gewin.

Het aantal geregistreerde feiten van cybercriminaliteit neemt exponentieel toe en almaar meer particulieren en bedrijven worden het slachtoffer. Ook voor de digitale infrastructuur van de overheid en van essentiële diensten zijn aanvallen een realiteit en vergroten zij de dreiging. De economische impact van cybercriminaliteit is nu reeds in de grootteorde van enkele miljarden euro's per jaar en zal nog toenemen. De verschuiving van de criminaliteit van de fysieke wereld naar de digitale wereld is reeds jaren aan de gang, maar lijkt sinds de COVID-19 pandemie nog meer uitgesproken dan voorheen.

Naast het sterk stijgende aantal financieel gedreven cyberaanvallen, is ook de steeds toenemende geopolitiek of ideologisch gemotiveerde cyberacties, uitgevoerd door terroristen, extremisten en activisten (hacktivisme) enerzijds of statelijke actoren anderzijds, uiterst zorgwekkend. Als zetel van de EU-instellingen, de NAVO en het Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) is België vanzelfsprekend een interessant doelwit voor cyberspionage of sabotage (diplomatiek, academisch, industrieel, economisch). In die zin loopt België in vergelijking met de buurlanden een verhoogd risico.

De cyberaanvallen worden gesofisticeerder, gedurfder en ook destructiever van aard. De ontwikkeling van kwaadaardige software evolueert continu, waardoor de weerbaarheid tegen cyberaanvallen achterop dreigt te geraken. Opkomende technologieën én opportuniteiten zoals 5G, quantum computing, artificiële intelligentie, machine-learning, cryptomunten, cloud technologie en big data, brengen nieuwe risico's van zowel accidentele (*safety*) als intentionele (*security*) aard met zich mee.

De evolutie naar meer digitale verbondenheid tussen apparaten (*Internet of Things*) leidt tot een multiplicatie van doelwitten en impact, en een verhoogd cyberrisico voor elke eindgebruiker.

De oorsprong van cyber- en informatieaanvallen blijft gemakkelijk te verbergen. Samen met het hoge aantal en de variëteit van daders, maakt dit attributie - en een efficiënte afschrikking - moeilijk.

// Extremisme, terrorisme en de voedingsbodems die leiden tot het radicaliseringsproces

In een democratische rechtsstaat hebben tegenstrijdige meningen hun plaats. Mensen en groepen kunnen zich radicaal uiten, dankzij de vrijheid van mening. Ze kunnen evenwel ook een bedreiging vormen wanneer er sprake is van aanzet tot haat en geweld. De uitingen van extremisme zijn strijdig met de beginselen van de democratie, de mensenrechten, met de goede werking van de democratische instellingen of andere grondslagen van de rechtsstaat. Terrorisme, met het gebruik van geweld, is de uiterste vorm. België heeft ondervonden hoe zwaar de maatschappelijke, economische en menselijke tol van een aanslag kan zijn, in het bijzonder wanneer vitale infrastructuur, personen in sleutelfuncties of publieke plaatsen het doelwit zijn.

De dreiging van eigen bodem, met name individuen die hier ter plaatse radicaliseren en ervoor kiezen in eigen land een gewelddadige actie te plegen, is zowel binnen het islamistische terrorisme als het rechts-extremisme de belangrijkste dreiging.

Deze individuen handelen over het algemeen alleen. De zogenaamde *lone actors* hebben meestal geen formele of structurele banden met terroristische groepen, maar worden wel geïnspireerd door extremistische of terroristische propaganda op het internet of sociale media. Buitenlandse invloeden en narratieven worden overgenomen door groeperingen of individuen in België. Algemeen is de dreiging diffuser geworden. Motieven van daders zijn vager en diverser geworden. Zowel de structurele maatschappelijke uitdagingen waarvoor België staat, als internationale ontwikkelingen, waaronder ook politieke en diplomatieke spanningen tussen verschillende landen en werelddelen, kunnen een invloed uitoefenen op de manier waarop polarisering wordt opgebouwd.

Na de nederlagen van de Islamitische Staat in haar uitvalsbasis in Syrië-Irak zijn de volatiele veiligheidssituatie in het Midden-Oosten, de moeizame wederopbouw, de sociale en politieke onvrede, en de buitenlandse inmenging maar enkele van de factoren die tot een heropstanding van IS of gelijkaardige terreurgroeperingen kunnen leiden. De impact van de terugkeer van het Taliban regime in Afghanistan moet nauwgezet opgevolgd worden. Ook Al Qaeda blijft een actieve speler in de *global jihad*. Vooral de stijging van de activiteiten van jihadistische terreurgroeperingen in het Afrikaanse continent kan zekere veiligheidsimplicaties hebben op termijn.

Zowel binnen als buiten Europa zijn er al meerdere aanslagen geweest van rechts-extremistische signatuur. Wereldwijd wordt racisme op sociale media gekoppeld aan allerhande complottheorieën rond zogenaamde omvolking of nakende rassenoorlog. Oproepen tot actie gaan in stijgende lijn.

De COVID-19 pandemie en internationale politieke ontwikkelingen hebben aanleiding gegeven tot een sterke opgang van complottheorieën en desinformatie, vooral op sociale media. Bepaalde staatsactoren van buiten de EU spelen een actieve rol in het verspreiden van dit soort berichten. Deze ontwikkelingen bezitten het potentieel om het vertrouwen in de overheid en de politiek te eroderen en leiden in sommige gevallen tot sterke polarisering en geweldsdelicten. Het ligt in de lijn van de verwachtingen dat ook links-extremisme en cyber-terrorisme/extremisme meer aandacht kunnen opeisen de komende jaren.

// Dreigingen verbonden aan natuurlijke en klimatologische ontwikkelingen

De klimaatverandering slaat harder en sneller toe dan velen hadden verwacht. Twee risico's kunnen onderscheiden worden bij de klimaatuitdaging: de fysieke en de transitierisico's.

Klimaatverandering in ons land zal leiden tot warmere en drogere zomers en mildere en nattere winters. Acute fysieke risico's zijn verhoogde frequentie en intensiteit van hittegolven, droogte, extreme weersomstandigheden, meer seizoensgebonden neerslag en overstromingen, ongecontroleerde natuurverschijnselen, verslechterde luchtkwaliteit. De grootste negatieve impact van deze fenomenen zal plaatsvinden op onze arbeidsproductiviteit, internationale handel, ecosysteemdiensten en de gezondheidssector, op de voet gevolgd door infrastructuur en landbouw. Bovendien ervaren kwetsbare groepen in de samenleving onevenredig de gevolgen van klimaatverandering.

Transitierisico's zijn de sociaaleconomische risico's die voortvloeien uit de uitdaging om onze samenleving koolstofarmer en uiteindelijk klimaatneutraal te maken. De overgang naar een klimaatneutrale samenleving vergt immers ingrijpende structurele veranderingen, met gevolgen voor tal van vitale sectoren in België zoals mobiliteit, huisvesting, energie en productie- en consumptiepatronen.

Klimaatverandering is bovendien een globale crisis die wereldwijd de stabiliteit bedreigt en een aantal risico's versterkt die moeten meegenomen worden in de veiligheidsanalyses. Deze risico's omvatten onder meer voedselzekerheid, conflicten, massamigraties, internationaal recht en bestuur, volksgezondheid, verlies aan biodiversiteit.

// Gezondheidsrisico's in een gemondialiseerde wereld

De toegenomen mondialisering werkt de verspreiding in de hand van ziektes met een pandemie potentieel zoals COVID-19 en van overdraagbare ziektes tussen mens en dier. Een besmettelijke ziekte onder opbrengstdieren zal niet enkel een grote financiële impact hebben, maar kan ook de menselijke gezondheid bedreigen. Voor sommige van deze ziektes zal er nog geen behandeling beschikbaar zijn of zullen de nodige vaccins ontbreken. De COVID-19 pandemie heeft aangetoond hoe groot de impact kan zijn op de veiligheidsbelangen zoals fysieke veiligheid, sociale en politieke stabiliteit en economische veiligheid. Dit houdt ook meteen grotere risico's in voor landgenoten op reis of die in het buitenland verblijven. Zo noopte COVID-19 de overheid tot de repatriëring van meer dan 11.000 landgenoten.

Ook ziektes verbonden aan de zorgsector kunnen optreden. Hieronder vallen gezondheidszorg gerelateerde infecties waar vooral de multidrug-resistente bacteriën zorgwekkend zijn. Naast antibiotica-resistentie duiken er ook resistente vormen van tuberculose op die een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid vormen. Onder meer voor chronisch zieken is zekerheid inzake de geneesmiddelenbevoorrading erg belangrijk.

De integriteit van de voedselketen kan door diverse incidenten in het gedrang worden gebracht, met mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid en de voedselzekerheid.

Tot slot wordt verwacht dat invasieve uitheemse dieren, planten of micro-organismen door de mondialisering en de klimaatverandering een stijgende bedreiging vormen. Indien deze soorten hier goed gedijen, kunnen ze schade toebrengen aan de biodiversiteit en de economie.

// CBRNe - Massavernietigingswapens

Het CBRNe risico is voor België een belangrijk risico. In de recente jaren zijn de (transnationale) dreigingen met chemische, biologische, radiologische en nucleaire agentia, al dan niet veroorzaakt door het gebruik van explosieven (CBRNe), toegenomen. Naast een intentionele of criminele oorsprong, kunnen CBRNe incidenten ook een accidenteel karakter hebben. Voor beide categorieën wordt het risico ingeschat met een lage waarschijnlijkheid, maar potentieel hoge impact voor de publieke gezondheid, het milieu en de economie.

In een context van toenemende internationale spanning doen er zich opnieuw regionale wapenwedlopen voor en voelen bepaalde staten zich steeds minder gebonden door multilaterale wapenbeheersingsafspraken. Een bijkomende dreiging schuilt in de toepassing van technologische ontwikkelingen op wapensystemen, waardoor de reactietijd verkleint en de onvoorspelbaarheid verhoogt. Ontwikkelingen in de biologische wetenschap brengen potentieel gevaarlijke toepassingen binnen handbereik. Een aanval met het gebruik van CBRN agentia vereist specifieke kennis, maar de toegang tot informatie (via internet) werkt drempelverlagend.

Terroristische organisaties of extremisten roepen op om aanslagen te plegen met CBRN agentia. De aanwezigheid van kritieke infrastructuur en netwerken kan de impact van een CBRNe aanval sterk doen toenemen. België, en met name Brussel als belangrijk diplomatiek baken, kan hierbij een doelwit vormen.

Een CBRNe incident kan ook voorkomen zonder kwaad opzet. Ondanks de technologische vooruitgang en toenemende veiligheidsmaatregelen blijft menselijk falen één van de belangrijkste factoren die aan de basis liggen van ongevallen. Menselijk falen, technische defecten of natuurlijke oorzaken kunnen een bron zijn van risico's in nucleaire, 'Seveso' chemische installaties (beide ruim aanwezig in België) of in de transportsector.

// Verstoring van de vitale infrastructuur

Een verstoring of uitval van vitale infrastructuren die processen of functies van essentieel belang leveren aan de samenleving, kan tot ernstige maatschappelijke ontwrichting leiden of een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Risico's en bedreigingen ten aanzien van deze vitale infrastructuren kunnen een menselijke (spionage, aanslagen of sabotage en cybercriminaliteit met interne en/of externe betrokkenheid) of technologische oorzaak kennen. Maar ook zonnestormen en andere extreme weerfenomenen kunnen ernstige verstoring met zich meebrengen.

Ruimtevaarttechnologieën worden gebruikt in veel van de technologische toepassingen waarvan de samenleving in toenemende mate afhankelijk is, zoals communicatie en geo-positionering. Hun snelle vooruitgang heeft nieuwe kansen gecreëerd, maar ook kwetsbaarheden indien de toegang tot ruimte-gerelateerde diensten intentioneel of accidenteel wordt afgesloten.

In een wereld waar technologie en maatschappij steeds meer vervlochten raken en gelet op de wederzijdse afhankelijkheid van de functies in deze vitale sectoren, is het van primordiaal belang dat deze voldoende beveiligd, beschermd en weerbaar zijn. Het is in deze context dat de bondgenoten van de NAVO in 2016 in Warschau zich

geëngageerd hebben om de weerbaarheid (*resilience*) te verhogen door *7 baseline requirements* na te streven, en dat ook binnen de EU meer werk wordt gemaakt van weerbaarheid[1].

// Toenemende druk op internationale waarden, normen en samenwerking

Een op regels gebaseerde internationale orde is essentieel voor onze vitale belangen. Het multilaterale kader helpt de onvoorspelbaarheid van de internationale betrekkingen te verminderen en conflicten en instabiliteit te voorkomen. De toenemende geopolitieke en geo-economische spanningen tussen de grootmachten zetten echter zware druk op het systeem. Deze ontwrichting kan verschillende vormen aannemen, van het onrechtmatig gebruik van het vetorecht binnen de Veiligheidsraad tot de terugtrekking van landen uit internationale overeenkomsten en verbintenissen.

De verstoring van de samenwerking op gebieden als gezondheid, veiligheid, non-proliferatie of klimaat, heeft rechtstreekse gevolgen voor onze economie en onze internationale rol, maar heeft ook een directe impact op Belgische burgers in het buitenland. In de huidige, gemondialiseerde wereld reikt ons land verder dan zijn fysieke grenzen. Landgenoten, ondernemingen, en in het bijzonder onze diplomatieke en consulaire posten lopen het risico op gewelddadige acties door hun band met België, zijn waarden en posities, indien de gangbare internationale normen niet gerespecteerd worden.

De EU, de NAVO en de OVSE zijn niet immuun voor de druk op het internationale systeem. Enerzijds trachten externe machten actief hun cohesie en slagkracht te ondermijnen door tal van hybride acties. Anderzijds keren ook de regeringen van sommige leden van deze organisaties zich af van het multilateralisme. De specifieke invraagstelling door bepaalde EU-lidstaten van de fundamentele principes en waarden waarop het Europese integratieproject is gebaseerd, waaronder de rechtsstaat, verzwakt niet alleen de internationale invloed van de EU, maar ook dezelfde fundamenten die essentieel zijn voor de welvaart van onze economie, voor het vrijwaren van onze veiligheid en voor het respect voor individuele en collectieve waarden.

Georganiseerde strategieën voor het manipuleren van meningen, door de massale verspreiding van *fake news* en door de exploitatie van algoritmes die inherent zijn aan de huidige werking en programmering van de sociale media, hebben een toenemende invloed en kunnen samenlevingen uit evenwicht brengen door de beïnvloeding van de publieke opinie of van verkiezingsprocessen.

---

1 De *7 baseline requirements* zijn: 1) assured continuity of government and critical government services; 2) resilient energy supplies; 3) ability to deal effectively with uncontrolled movement of people; 4) resilient food and water resources; 5) ability to deal with mass casualties; 6) resilient civil communications systems; 7) resilient civil transportation systems.

05

Beleidsoriëntaties

In antwoord op de geïdentificeerde risico's en dreigingen zal België een geïntegreerd beleid volgen dat inzet op een versterkte weerbaarheid van ons land, op alle niveaus, om de nationale belangen van België te vrijwaren.

Dit beleid is een noodzakelijke voorwaarde voor een actieve strategische inzet in binnen- en buitenland om bij te dragen aan een veilige omgeving. Net zoals de risico's en dreigingen het resultaat zijn van nauw met elkaar verweven interne en externe gebeurtenissen en ontwikkelingen, vereist het antwoord hierop zowel doortastende maatregelen op alle Belgische beleidsniveaus als actie in het buitenland, samen met partners, in het bijzonder in EU-verband.

Deze geïntegreerde aanpak is van toepassing op alle hieronder behandelde domeinen. Alle domeinen, ongeacht hoe ze hierna gegroepeerd worden, zijn met elkaar verbonden en de strategie moet dan ook als één geheel beschouwd worden.

01
Democratie en rechtsstaat beschermen

02
Economische veiligheid

03
De weerbaarheid versterken

04
Internationale verantwoordelijkheid

Hierbij werden zowel bestaande beleidsmaatregelen opgenomen die reeds tegemoet komen aan bestaande noden, als nieuwe beleidsoriëntaties. Op die manier biedt deze Nationale Veiligheidsstrategie een ruim strategisch kader, niet enkel voor bestaand beleid, zoals bijvoorbeeld het Nationaal Veiligheidsplan, de Strategische Nota Extremisme en Terrorisme, de Kadernota Integrale Veiligheid of nog de Cybersecurity Strategie België 2.0, maar ook voor nieuwe beleidsinitiatieven.

01 + Democratie en rechtsstaat beschermen

// Zorg voor onze democratie en waarden en tegengaan van polarisatie

Net als in de rest van de wereld, komen ook in de EU de democratie, rechtsstatelijke principes en fundamentele waarden steeds meer onder druk. Ook België dient hiervoor waakzaam te zijn. Het democratisch vernieuwingsproces dat in gang werd gezet door federale, deelstatelijke en lokale overheden, vormt hierbij een belangrijke stap.

De EU heeft oog voor deze ontwikkelingen. Met het Actieplan voor Europese Democratie beoogt de Europese Commissie de veerkracht van de democratieën in de EU te versterken en de punten aan te pakken waar democratische systemen en burgers het meeste kwetsbaar zijn. Denken we bijvoorbeeld aan de integriteit van verkiezingen, de bevordering van de democratische participatie, de versterking van de mediavrijheid, het pluralisme van de media en de bestrijding van desinformatie. Wat het tegengaan van de dreigingen betreft, legt het plan sterk de nadruk op het versterken van de positie van de burger en van het maatschappelijk middenveld. Inzake de strijd tegen desinformatie, zal het voorstel voor Europese wetgeving inzake digitale diensten voor meer veiligheid en verantwoordingsplicht online zorgen.

Maatregelen om de mensenrechten en de gelijkheid in de samenleving te waarborgen, maken deel uit van de taken van de overheid en vormen een belangrijke factor om polarisering tegen te gaan. Het handhaven van het sociaal contract tussen overheid en burgers is hiervan een essentieel onderdeel.

België zal zich op dit gebied blijven inzetten en het belang van onze democratische waarden ook internationaal uitdragen. Zo zal het binnen de EU ijveren voor het respect van de waarden die er aan de grondslag van liggen.

// Een multidisciplinaire aanpak van extremisme, terrorisme en de voedingsbodems die leiden tot het radicaliseringsproces

Er zal verder geïnvesteerd worden in een multidisciplinaire aanpak gericht op risicomanagement, met klemtoon op vroeg-detectie, uitwisseling van informatie, een continue individuele dreigingsanalyse en op basis daarvan, de juiste maatregelen op maat van elk individu. De uiteindelijke bedoeling is steeds, aan de ene kant, de re-integratie in de maatschappij, aan de andere kant, de bescherming van die maatschappij. Specifieke maatregelen werden uitgewerkt in de Strategische Nota Extremisme en Terrorisme en de Kadernota Integrale Veiligheid.

Een lokale aanpak is daarbij belangrijk. In de Lokale Taskforces wordt afgestemd welke diensten het best geplaatst zijn om de meest gepaste maatregelen te nemen. Deze maatregelen kunnen zowel proactief, eerder veiligheidsgericht of repressief

te zijn, als preventief of gericht op sociale re-integratie. Voor die laatste aspecten spelen de Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme, op niveau van de steden en gemeenten, een cruciale rol. Een dergelijke multidisciplinaire aanpak biedt de beste garanties om de schadelijke effecten van radicalisering te beperken.

De voorbije jaren is er naast de prioritaire aanpak van het fenomeen van de *Foreign Terrorist Fighters* (FTF's) ook steeds blijvende aandacht geweest voor diverse vormen van ideologisch extremisme en terrorisme. Deze aanpak maakt het mogelijk om eender welke vorm van extremisme of terrorisme op te volgen en om snel in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. In sommige gevallen zal het openen van een strafonderzoek de enige mogelijke oplossing zijn om de maatschappij te beschermen tegen bepaalde terroristische activiteiten, zoals deze van netwerken waarbij jongeren gerekruteerd worden met het oog op het voeren van de jihad, van groepen die het plegen van terroristische aanslagen voor ogen hebben of van zogenaamde *lone actors*.

Onze wetgeving biedt een voldoende ruim arsenaal aan opsporingsmiddelen en strafrechtelijke bepalingen om de strijd tegen terrorisme aan te gaan. Toch moet blijvende aandacht uitgaan naar voldoende gespecialiseerde capaciteit bij de politie- en inlichtingendiensten en het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD), met name om schadelijke internetcontent te monitoren en aan te pakken, alsook naar de verdere uitbouw van de samenwerking tussen alle partners.

Daarnaast moet blijvend ingezet worden op de voedingsbodems die leiden tot het radicaliseringsproces. Dit gebeurt via de actieplannen en strategische plannen opgemaakt door de deelstatelijke overheden die bevoegd zijn voor preventie. Het werk begint bij klassieke beleidsdomeinen zoals onderwijs, welzijn, arbeidsmarkt, inburgering en integratie. Er is hier ook een sterk raakpunt met het thema polarisering.

Een nationale aanpak kan echter slechts succesvol zijn als die zich inschrijft in Europese en internationale inspanningen. Op het niveau van de EU betreft dit onder meer de in december 2020 voorgestelde terrorismebestrijdingsagenda om de EU weerbaarder te maken tegen terroristische dreigingen, of nog de actieve Belgische inzet in het netwerk van *Prevent Policy Makers*. Samenwerking op alle dimensies van terrorisme via Europol en Eurojust, en via bilaterale contacten zal versterkt worden. Op het niveau van de VN zal België zich inschrijven in de mondiale terrorismebestrijdingsstrategie evenals de relevante VN-veiligheidsraadresoluties. Gezien het grote aantal aan België gelinkte FTF's die nog steeds in het buitenland verblijven, zullen we onze eigen inlichtingen- en diplomatieke capaciteit en de bilaterale samenwerking met partners opvoeren om de risico's in relevante regio's te blijven opvolgen en individuele oplossingen te vinden.

Terrorismebestrijding vergt een brede en lange termijn inspanning. België zal daarom loyaal bijdragen aan de internationale strijd waar ook ter wereld, in het verlengde van de huidige inzet in Irak en de Sahel. De inzet van de Belgische strijdkrachten, in ad hoc formaties of binnen EU- of NAVO-operaties en missies, vraagt een geïntegreerde aanpak met een sterke coördinatie tussen de departementen Buitenlandse Zaken en Defensie. Terreurbestrijding is immers bij uitstek een civiel-militaire inspanning waarbij een sterke lokale inbreng en de ondersteuning van lokale besturen bij het verzekeren van hun eigen veiligheid en stabiliteit essentieel zijn.

// Een krachtige bestrijding van de georganiseerde criminaliteit

Een complementaire aanpak binnen de veiligheidsketen (politie, justitie, veiligheidspartners, ...) is noodzakelijk om beter te reageren op criminele netwerken die steeds internationaler, mobieler, duurzamer en poly-crimineler worden, en alle mogelijke

contrastrategieën (corruptie, infiltratie in legale economie, sociale netwerken, ...) gebruiken om hun winsten te maximaliseren. De beleidsoriëntaties voor een geïntegreerde en integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit door alle betrokken veiligheidsactoren in België, zijn opgenomen in de Kadernota Integrale Veiligheid 2022-2024 en het Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025.

Er wordt ingezet op een gerechtelijke aanpak, met aandacht voor de mogelijkheden van bestuurlijke handhaving, om te verhinderen dat criminele organisaties zich innestelen en verwevenheid ontstaat tussen legale en illegale activiteiten. Het aanwenden van digitale innovatie en specifieke innovatieve onderzoekstechnieken (met bijzondere aandacht voor de mogelijkheden van big data en artificiële intelligentie), met de nodige waarborgen voor onder andere het recht op privacy, is daarbij evenzeer van belang.

Een krachtige bestrijding van de georganiseerde criminaliteit impliceert niet alleen een doortastende inzet om criminelen te arresteren, maar zeker ook het financieel aanvallen van crimineel vermogen volgens het principe *follow the money*.

Vermits vitale transportknooppunten door criminele organisaties vaak als draaischijf worden gebruikt voor hun activiteiten, dienen de bevoegde overheden en veiligheidspartners de nodige inspanningen te doen voor hun beveiliging.

Een versterkte internationale en justitiële samenwerking in Europa en op mondiaal niveau moet bijdragen om criminele netwerken beter in kaart te brengen en gecoördineerd op te treden. De herkomstlanden of landen waarin de criminele winsten worden geïnvesteerd, worden gesensibiliseerd en gestimuleerd via bilaterale akkoorden met derde landen en via het Europese veiligheidsbeleid. Op Europees vlak vormt de EU-strategie voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit het kader voor de periode 2021-2025. Ons land zal actief bijdragen tot de implementatie van deze strategie.

De internationale informatie-uitwisseling dient te worden versterkt, via rechtstreekse kanalen zoals Europol, Eurojust, Interpol en het *assets recovery network* CARIN, dat een beroep zal doen op het nieuwe Europees openbaar ministerie. De oprichting van operationele netwerken voor informatie-uitwisseling, zoals GloBE in de strijd tegen corruptie, is belangrijk.

Op niveau van de Benelux is de ratificering en correcte uitvoering van het nieuwe Benelux-Politieverdrag een belangrijke prioriteit.

// Een efficiënte en correcte rechtshandhaving

Rechtshandhaving draagt bij tot een rechtvaardigere, menselijkere en veiligere samenleving. Tegenover elk vastgesteld misdrijf dient een proportioneel en maatschappelijk relevante reactie gesteld te worden binnen een maatschappelijk aanvaardbare termijn. Daarbij dient rekening te worden gehouden met het belang van de slachtoffers en de bescherming van het algemeen belang, van de openbare orde en van de rechtszoekenden die de wet omwille van hun kwetsbare positie extra beschermt. De toegankelijkheid van justitie is van belang voor het vertrouwen in de rechtsstaat.

Misdrijven opsporen en vervolgen op een objectieve, menselijke en onafhankelijke wijze, met respect voor de wet en voor de fundamentele rechten en vrijheden enerzijds, en het bepalen en uitvoeren van een verantwoord en realistisch strafrechtelijk beleid dat inspeelt op alle maatschappelijke evoluties anderzijds, zijn hiervan twee essentiële onderdelen. Hiertoe is een constante bijsturing van het strafrechtelijk beleid en de evaluatie van de toepassing ervan op het volledige grondgebied noodzakelijk.

De bestrijding van straffeloosheid voor ernstige misdrijven uit hoofde van het internationaal recht is van essentieel belang om de rechtsstaat op internationaal niveau te versterken, slachtoffers recht te doen en duurzame vrede te waarborgen. Samenwerking tussen staten, maar ook tussen staten en internationale strafhoven en andere onderzoekmechanismen, is noodzakelijk om deze doelstellingen te bereiken. België hecht hier groot belang aan en maakt dit tot een prioriteit van zijn buitenlands beleid. Op intern niveau vereist de intrinsieke ernst van deze misdaden, die niet alleen de Belgische maar ook de internationale openbare orde ondermijnen, een prioritaire aanpak van onderzoeken naar ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, met name die welke betrekking hebben op genocide, misdaden tegen de mensheid en de ernstigste oorlogsmisdaden.

02 + Grotere inzet op economische veiligheid

Het vrijwaren van de essentiële elementen die het voortbestaan en de optimale ontwikkeling van ons socio-economisch model mogelijk maken, vereist een globale aanpak rond volgende sleutelelementen: een vrije, veilige en eerlijke internationale omgeving voor de economische actoren; de strategische autonomie van de Belgische en Europese economie, d.w.z. gegarandeerde toegang tot energiebronnen, grondstoffen, productiecapaciteit, technologie en markten; de veiligheid van de kritieke infrastructuur; de voedselzekerheid en de geneesmiddelenbevoorrading; en tot slot de veiligheid van de producten van wetenschappelijk onderzoek en onderzoek & ontwikkeling.

Bevoegdheden rond economie zijn verdeeld tussen het federale en deelstatelijke niveau. Samenwerking en coördinatie is dan ook cruciaal om deze economische veiligheid te garanderen. Zo is het belangrijk om te beschikken over een uniforme lijst van strategische sectoren waar samenwerking met derde landen of instroom van buitenlands kapitaal een mogelijk risico kan betekenen voor onze economische veiligheid. Zo'n uniforme benadering moet het mogelijk maken om het economische en wetenschappelijk potentieel van ons land optimaal te beschermen tegen bedreigingen door derde landen, zoals spionage, economische destabilisering en inmenging.

// Een vrije, veilige en eerlijke internationale omgeving

Om succesvol te zijn moeten Belgische ondernemingen in een eerlijke economische context op basis van transparante regels kunnen werken. Op internationaal vlak is België voorstander van sterkere wederzijdse bindende en afdwingbare verbintenissen inzake duurzame ontwikkeling, met inbegrip van de naleving van milieu-, klimaat- en sociale normen. Dit draagt zowel bij tot een betere mondiale governance als tot een gelijker speelveld voor de internationale concurrentie. Daar waar nationale markten eenzijdig afgeschermd worden, moet een vorm van reciprociteit mogelijk zijn, zonder te vallen in protectionisme.

Bovenop bestaande handelsverdedigingsinstrumenten heeft de EU een toolbox met uiteenlopende maatregelen voorgesteld om onze economische spelers én overheden beter te beschermen. Voorbeelden hiervan zijn het kader voor de screening van directe buitenlandse investeringen, de EU-toolbox inzake 5G-cybersecurity, het

instrument voor internationale overheidsopdrachten inzake openbare aanbestedingen en de verordening over buitenlandse subsidies die de werking van de interne markt verstoren. België dient niet enkel bij te dragen tot de totstandkoming van deze instrumenten, maar ze ook tijdig toe te passen en, waar nodig, om te zetten in nationale wetgeving.

De EU dient haar weerbaarheid tegen financiële en monetaire crisissen verder te versterken. Het geïntegreerd EU-bestel van toezicht inzake de economische en financiële draagkracht van de lidstaten en de financiële instellingen, en hun solidariteit tegen agressieve speculatie zijn daarbij cruciaal. Een afwerking van de bankenunie, een verdieping van de kapitaalmarkt en een grotere autonomie van het financiewezen in de EU t.a.v. financiële centra buiten de EU, zijn aangewezen.

België steunt ook de aan de gang zijnde reflectie over de vraag hoe de EU zich economisch en financieel kan wapenen tegen de negatieve gevolgen van beslissingen die door andere actoren worden genomen, zoals handelsbelemmeringen of de extraterritoriale gevolgen van unilaterale sancties. Nieuwe vormen van bescherming voor de Europese economische actoren moeten worden onderzocht, evenals de versterking van de euro in de wereldhandel.

// Versterkte strategische autonomie

Er bestaat in de EU, althans in dit stadium, een gebrek aan consensus over de mate van autonomie, de reikwijdte van de betrokken sectoren en de vereiste weerbaarheid. Het concept van 'open' strategische autonomie mag hoe dan ook niet tot protectionisme leiden. Via partnerschapsovereenkomsten, extern handelsbeleid en ontwikkelingssamenwerking moet de EU haar interdependentie met de rest van de wereld beheren. Dit is met name van belang in verband met de voornaamste handelspartners van de EU, maar ook met haar buurlanden en het Afrikaanse continent.

Net zoals de Europese Commissie in de in 2021 herziene Europese industriële strategie de specifieke producten in gevoelige economische ecosystemen identificeerde waarvoor de EU sterk afhankelijk is van derde landen, dient ook België strategische sectoren voor de eigen economie te identificeren, hun kwetsbaarheden te analyseren en te bepalen wie desgevallend verantwoordelijk is voor het aanleggen van strategische voorraden, zodat bedrijven werken aan hun eigen weerbaarheid. Op basis hiervan moeten we samen met onze Europese partners werken aan de diversificatie van productie- en aanvoerketens, het aanleggen van strategische voorraden en het bevorderen van productie en investeringen in Europa. Hierbij dienen we rekening te houden met de specificiteit van ons Belgisch economisch weefsel en in het bijzonder met de rol van KMO's hierin. Ook inzetten op de circulaire economie draagt bij om de afhankelijkheid van sommige goederen en diensten te verminderen.

In het bijzonder wat betreft energiezekerheid, zal ingezet worden op doorgedreven elektrificatie, Europese interconnectie en investeringen in duurzame, flexibele en hernieuwbare technologieën samen met de uitbouw van de digitalisering van de energiesector.

// Ondersteuning en bescherming van onderzoek en ontwikkeling

Innovatie is één van de belangrijkste katalysatoren voor welvaartscreatie in ons land. De ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek en industrieel-technologische ontwikkeling is hierbij cruciaal, inclusief op Europees vlak. Waar mogelijk en opportuun kan België zich aansluiten bij Europese industriële en onderzoeksinitiatieven en -allianties die de samenwerking in dergelijke hoogtechnologische sectoren bevorderen met het oog op de versterking van Europese industriële waardenketens.

Ook met derde landen kan dergelijke internationale samenwerking nuttig zijn, zonder evenwel naïef te zijn voor de bijhorende risico's voor zowel de strategische autonomie als voor de intellectuele eigendom van de Europese actoren. Een toezichtsmechanisme voor internationale samenwerkingen draagt hiertoe bij, in het bijzonder voor onderzoek gefinancierd door de overheid en met specifieke aandacht voor informatie aan het begin van de keten, zoals visumaanvragen. Daarnaast zijn een goede samenwerking en informatie-uitwisseling tussen veiligheids- en inlichtingendiensten en onderzoekscentra van essentieel belang om de intellectuele eigendom en het innovatiepotentieel die in ons land aanwezig zijn, te beschermen. Algemeen zou een nieuw wetgevend kader meer systematische samenwerking mogelijk maken tussen de bedrijfswereld en de veiligheids- en inlichtingendiensten.

Het maritieme domein wint aan economisch belang. België moet zijn bijdrage blijven leveren in de verschillende multilaterale organisaties om het internationale scheepvaartsysteem, inclusief de vrijheid van navigatie, te beschermen. Aangezien de noordelijke vaarroutes steeds toegankelijker worden, zijn zowel het nastreven van een waarnemersstatus in de Arctic Council en als een analyse van de opportuniteiten en bedreigingen uit de Arctische regio aanbevolen. Ook omtrent de energietransitie zijn er economische belangen die beleidsactie vragen. Zo zijn Belgische ondernemingen wereldspelers in het domein van *offshore* windenergie en waterstof. Een maritieme strategie die samen met de economische actoren ontwikkeld wordt, kan België toelaten om een actieve rol te spelen in het beschermen van zijn economische belangen.

03 De weerbaarheid versterken

// Weerbaarheid van de vitale dienstverlening

Ter aanvulling van het Europese programma voor de bescherming van kritieke infrastructuur, verwijst de Belgische wetgeving expliciet naar de sectoren vervoer, energie, financiën, elektronische communicatie, drinkwater, volksgezondheid, digitale infrastructuur en ruimtevaart die, in geval van een fout, incident of aanval, ernstige gevolgen kunnen hebben voor vitale functies. Uitbaters van dergelijke kritieke infrastructuren zijn verplicht om een beveiligingsplan op te stellen, een contactpunt op te richten, oefeningen en inspecties te organiseren, incidenten te melden, alsook bijkomende maatregelen te nemen in functie van het dreigingsniveau na een analyse door de bevoegde diensten.

Het concept van nationale weerbaarheid gaat verder dan louter de fysieke veiligheid van kritieke infrastructuur. Hierbij wordt systematisch de identificatie van risico's door een accurate risicoanalyse gekoppeld aan kritieke entiteiten en opgevolgd door het nemen van aangepaste en preventieve maatregelen om de risico's te beperken.

Het belang ervan wordt onderkend door zowel de EU als de NAVO. De EU-richtlijn over de veerkracht van kritieke entiteiten, om te zetten in nationale wetgeving, beoogt een weerbaardere kritieke dienstverlening. Maatregelen omvatten onder meer fysieke veiligheid, cyberveiligheid, de mogelijkheid tot screening van personeelsleden, de notificatie van incidenten, maatregelen voor aanpassing aan klimaat-

verandering, bedrijfscontinuïteitsmaatregelen en de identificatie van alternatieve toeleveringsketens.

De zeven *baseline requirements* van de NAVO vertegenwoordigen de basisbehoeften die bij een noodsituatie kunnen aangetast worden en waarop een maatschappij of natie moet voorbereid zijn met als doel de weerbaarheid van het land te verhogen en de nationale noodplanning beter te operationaliseren. De klemtoon ligt op civiele structuren, middelen en diensten als eerste verdedigingslinie.

Ter uitvoering van de eerste *baseline requirement* wordt in België reeds gewerkt aan een kader voor de bescherming van personen in een sleutelfunctie, alsook een geformaliseerd plan om de continuïteit van de overheid en kritieke overheidsdiensten te verzekeren. Voor de overige *baseline requirements* gebeurt momenteel een gap-analyse waarna kan bekeken worden hoe de weerbaarheid te verhogen in de desbetreffende sectoren, in samenwerking met de departementale overheden.

// Klimaatverandering

Sinds 2010 analyseert België in het kader van de Nationale Adaptatiestrategie de verwachte impact van de klimaatverandering en de identificatie van kwetsbare sectoren. Dit leidde tot het Nationaal Adaptatieplan 2017-2020.

In juni 2021 werd een nieuwe Europese adaptatiestrategie aangenomen die het kader vormt voor het nationale en federale beleid. Deze strategie, gebaseerd op robuuste data en risicoanalyses, focust op een snellere adaptatie en meer systemische benadering waarbij klimaatweerbaarheid wordt gestroomlijnd doorheen alle sectoren en beleidsdomeinen en op alle beleidsniveaus.

Verdere risicoanalyses zijn nodig teneinde de kennis te verruimen over de specifieke impact van de klimaatverandering op de maatschappelijke dienstverlening in de vitale sectoren. Ondertussen zijn de initiële discussies over het opstellen van een nieuw nationaal adaptatieplan gestart rond structurele maatregelen om de risico's te beperken en een klimaattransitie in te zetten naar meer weerbare vitale sectoren en essentiële dienstverleners, en een meer weerbare economie en samenleving in het algemeen.

Gezien de bevoegdheden betreffende het klimaatbeleid in België zeer sterk verweven zijn tussen het federaal niveau en de deelstaten, is onderlinge afstemming een absolute voorwaarde voor een doeltreffend en efficiënt klimaat- én veiligheidsbeleid.

De overgang naar een klimaatneutrale samenleving tegen 2050 zal ingrijpende structurele veranderingen vergen die van alle actoren – overheden, maar ook huishoudens en bedrijven – grote investeringen zullen vergen, met name in infrastructuur.

De vergroening van de financieringsstromen (zowel publieke als private) zal een belangrijk onderdeel vormen van de transitie. De ontwikkeling van een Belgische strategie voor duurzame financiering, zowel in termen van overheidsinvesteringen als in termen van de rol van de actoren van de financiële markt, is recent gestart.

Het Belgische beleid gericht op het reduceren van de emissies van broeikasgassen is neergelegd in het Nationaal Energie- en Klimaatplan horizon 2030 en de Langetermijnstrategie voor de reductie van broeikasgasemissies van België (horizon 2050). Beide beleidsdocumenten dateren van vóór de verhoging van het Europese ambitieniveau tot minstens 55% tegen 2030 en het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050. Zij zullen bijgevolg geactualiseerd worden in het licht van de Europese doelstellingen.

Het uitstellen van actie zal risicovoller en kostelijker zijn dan tijdig actie te ondernemen. Het transitierisico kan echter sterk beperkt worden door een duidelijke

beleidsvisie, beleidscoherentie en -consistentie. Een intelligente aanpak kan van de transitie zelfs een sociaal-economische opportuniteit maken.

Naast deze maatregelen op nationaal niveau, zal België erop toezien dat zijn nationaal beleid niet leidt tot ontbossing en stijgende emissies in derde landen, maar bijdraagt aan de mondiale respons op de klimaatverandering, met name door ontwikkelingslanden via internationale klimaatfinanciering te ondersteunen in hun energietransitie en zich te wapenen tegen de potentieel destabiliserende impact van klimaatverandering.

// Volksgezondheid

Een geïntegreerde aanpak van de volksgezondheid is noodzakelijk. Een beter inzicht in de risico's moet leiden tot effectieve preventie en meer verfijnde noodplannen voor een doeltreffender beheer van gezondheidscrisissen.

Als lid van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) heeft België de afspraken in verband met de signalering en bestrijding van infectieziekten opgenomen in zijn nationale wetgeving. In die context werden paraatheidsplannen opgesteld voor algemene gezondheidscrisissen en meer specifiek voor pandemieën. Deze vormen de basis voor het aanleggen van een nationale strategische stock van beschermingsmateriaal en medicatie. De COVID-19 crisis zal zeker belangrijke lessen brengen voor de optimalisering van dit proces.

Als nationaal contactpunt staat de FOD Volksgezondheid in voor surveillance, risicoanalyse en risicobeheer voor overdraagbare ziekten, nieuwe of onbekende aandoeningen en biologische, chemische en nucleaire gezondheidscrisissen met internationale gevolgen. Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen staat in voor de sanitaire en fytosanitaire integriteit van de voedselketen.

Cyberveiligheid maakt essentieel deel uit van de risicobeperking in de sector van de gezondheidszorg, zowel wat betreft de bescherming van patiëntengegevens als van de veilige en beveiligde medische apparatuur.

Binnen de EU neemt België actief deel aan initiatieven ter versterking van gecoördineerde actie van de lidstaten ter bestrijding van infectieziekten en het verbeteren van de weerbaarheid. Ook het Europees centrum voor ziektepreventie en -bestrijding speelt hier een belangrijke rol.

De COVID-19 crisis heeft geleerd dat er nood is aan meer Europese en internationale samenwerking. Daartoe heeft de Europese Commissie het plan opgevat om een Europese Gezondheidsunie te creëren die moet toelaten om de bescherming, preventie, paraatheid en reactie tegen bedreigingen voor de menselijke gezondheid te verbeteren. België, met zijn geavanceerd gezondheidssysteem en erkende knowhow inzake onder meer het onderzoek en de productie van geneesmiddelen, zal bijdragen tot deze doelstellingen.

Op multilateraal niveau steunt België een sterkere WGO in crisissituaties binnen een '*One Health*' benadering die de multilaterale kanalen van globale gezondheid, dierlijke gezondheid, landbouw en milieu samenbrengt.

Op voorstel van de EU zullen er onderhandelingen opstarten voor een wereldwijd pandemieverdrag. Dit verdrag dient de internationale inspanningen voor globale gezondheidsveiligheid, paraatheid en respons te versterken als onderdeel van een horizontale versterking van gezondheidssystemen, universele gezondheidszorg, de strijd tegen ongelijkheid en de promotie van mensenrechten, inclusief seksuele en reproductieve gezondheid.

Ook de Belgische Ontwikkelingssamenwerking draagt samen met onze partnerlanden bij tot het versterken van gezondheidssystemen, de strijd tegen grote epidemieën, de toegang tot kwalitatieve en betaalbare farmaceutische producten en de beschikbaarheid van voldoende en goed opgeleid gezondheidspersoneel.

// Een open en veilige cyberruimte

Cyberveiligheid beoogt het risico op verstoring van, of ongeoorloofde toegang tot, informatie- en communicatie (ICT) systemen te minimaliseren. Cyberveiligheid draagt bij tot het verzekeren van publieke en private investeringen en tot de creatie van nieuwe opportuniteiten en jobs.

Het is bij uitstek een gezamenlijke inspanning en een gedeelde verantwoordelijkheid, waar alle betrokken belanghebbenden aan moeten bijdragen. Burgers, bedrijven, overheidsdiensten en organisaties van vitaal belang voor ons land zijn allen in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de bescherming van hun bezittingen en systemen, en van de data op die systemen. De overheid dient deze doelgroepen echter sterk te ondersteunen en optimaal bij te staan in hun beveiliging. Verschillende overheidsdiensten, van inlichtingen- en veiligheidsdiensten tot sectorale toezichthouders, hebben hierin elk eigen verantwoordelijkheden, die aansluiten bij hun specifieke bevoegdheidsdomeinen. Als de nationale autoriteit in dit domein heeft het Centrum voor Cybersecurity België (CCB) een sleutelrol in het verwezenlijken van de coördinatie van die transversale aanpak.

In de Cybersecurity Strategie België 2.0 worden de strategische doelstellingen tot 2025 bepaald, gaande van investeringen in een veilige netwerkinfrastructuur, cybersecurityrichtlijnen voor gebruikers en beheerders, de bescherming van organisaties van vitaal belang en van de zetels van internationale instellingen in België tot een versterkte publieke, private en academische samenwerking.

Om beter te kunnen reageren op de cyberdreiging zal meer ingezet worden op het in kaart brengen van de internationale dreiging, het ontwrichten van de criminele cyberinfrastructuur, het ontwikkelen van een gepaste offensieve capaciteit. Het ontwikkelen van de cybercapaciteiten van Defensie past hierin, alsook het gecoördineerd attribueren van cyberaanvallen aan bepaalde personen, groepen of staten. De verantwoordelijken van een aanval identificeren is een belangrijk ontradingsmiddel maar het is ook een complexe technische en politieke oefening waarin de FOD Buitenlandse Zaken een bijzondere rol heeft.

De cyberdreiging is mondiaal en vereist een actieve cyberdiplomatie en samenwerking op bilateraal en multilateraal vlak. Op Europees vlak is de EU-cyberbeveiligingsstrategie van december 2020 een belangrijke stap naar een sterkere collectieve weerbaarheid. Het CCB werkt samen met partnerorganisaties in andere lidstaten, maar ook met het Agentschap van de EU voor Cyberveiligheid en het nieuwe Europese Kenniscentrum voor Industrie, Technologie en Onderzoek op het gebied van Cyberbeveiliging. Bijzondere aandacht zal gaan naar de toepassing van de EU-richtlijn over de Veiligheid van Netwerk en Informatiesystemen die onder meer de beveiligingseisen voor ondernemingen en andere entiteiten aanscherpt, zich richt op de beveiliging van toeleveringsketens, rapportageverplichtingen stroomlijnt en strengere toezichtmaatregelen voor nationale autoriteiten beoogt.

// Een veilig gebruik van nieuwe technologische ontwikkelingen

Naast hun uitgebreide mogelijkheden, zijn er ook bijzondere risico's verbonden aan opkomende technologieën zoals 5G, en de *emerging and disruptive technologies* die nieuwe manieren van spionage, inmenging en sabotage creëren of versterken. Technologische onafhankelijkheid van buitenlandse mogendheden is hierbij van cruciaal belang. Daarnaast moet ook het gebruik van deze technologieën in ons

land gebeuren op een risicobewuste manier, waarbij rekening wordt gehouden met onze weerbaarheid, zowel op technologisch als maatschappelijk vlak. België neemt daarom ook actief deel aan het overleg over nieuwe Europese wetgeving in deze domeinen, met aandacht voor het belang van technologische innovatie, aspecten van veiligheidshandhaving en de bescherming van fundamentele waarden. De lopende discussies over een ethisch gebruik van artificiële intelligentie en het inperken van de exploitatie van algoritmes die inherent zijn aan de huidige werking en programmering van de sociale media, zijn hiervan een voorbeeld.

Voor wat 5G betreft, wordt reeds een sector-overschrijdende inspanning geleverd door het ontwikkelen van een wetgevend kader dat ons land in staat moet stellen om de veiligheidsrisico's die uitgaan van de zogenaamde *High Risk Vendors* te mitigeren. Daarnaast zullen de gevolgen en risico's opgevolgd worden die verbonden zijn met de technologische component op het vlak van nieuwe toepassingen en toenemende interconnectiviteit, vooral wat betreft de uitrol van 5G in de vitale sectoren in ons land. Ook inzake *emerging disruptive technologies* dient verdere expertise opgebouwd te worden om een correct beeld te vormen van de risico's die hieraan verbonden zijn en wat de impact hiervan kan zijn op onze nationale belangen.

Gezien het toenemende belang van in de ruimte gestationeerde toepassingen is een betere bescherming en weerbaarheid van de ruimtesystemen en de vitale diensten die ervan afhankelijk zijn, van essentieel belang. Een nationale aanpak, zoals de oprichting van een interfederaal ruimteagentschap, zou de synergie tussen de verschillende spelers op dit gebied kunnen versterken en de ontwikkeling van een samenhangende strategie op nationaal niveau bevorderen.

Tenslotte is in het kader van de ontwikkeling van Galileo, het Europese satellietnavigatiesysteem, een robuuste geëncrypteerde dienst gepland die gereserveerd is voor overheidsinstanties, de *Public Regulated Service*. Gezien het belang ervan is het noodzakelijk om een duidelijk beleid te ontwikkelen voor deze dienst en het gebruik ervan in ons land.

// Weerbaarheid tegen CBRNe risico's en steun aan non-proliferatie en ontwapening

De oprichting in 2019 van het CBRNe expertisecentrum als nationaal platform, aangestuurd door het Nationaal Crisiscentrum (NCCN), vormde een belangrijke stap naar een multidisciplinaire benadering van CBRNe risico's met integratie van accidentele (*safety*) en intentionele (*security*) aspecten in volgende domeinen: preventie en beveiliging, operationalisering van CBRNe-gerelateerde noodplannen, onderzoek en ontwikkeling, ondersteuning van het crisisbeheer bij reële situaties en internationale samenwerking rond CBRNe risico's. Er zal verder geïnvesteerd worden in deze capaciteit.

Het CBRNe-centrum is tevens het nationaal contactpunt voor de Europese Commissie m.b.t. de opvolging en implementatie van het EU CBRN actieplan. Verder versterkt het centrum op nationaal niveau de civiel-militaire samenwerking omtrent CBRNe risico's, conform de aandachtspunten ter zake op het niveau van de NAVO.

Internationaal blijft het belangrijk om proliferatie tegen te gaan en het weefsel van verdragen over bewapeningscontrole en ontwapening te herstellen. Voor wat betreft nucleaire non-proliferatie en ontwapening blijft het Non-Proliferatieverdrag (NPV) voor België de hoeksteen. Ons land zal een proactieve rol spelen in de NPV-Toetsingsconferentie in 2022 en samen met de Europese NAVO-bondgenoten nagaan hoe het multilaterale non-proliferatie kader te versterken en hoe het VN Verdrag op het Verbod op Nucleaire Wapens een nieuwe impuls kan geven aan multilaterale nucleaire ontwapening.

Een solide en goed functionerend internationaal wapenbeheersingsregime is van cruciaal belang om een antwoord te bieden op de uiteenlopende actuele dreigingen. Preventie, strikte controle en goede samenwerking staan daarbij centraal.

België ondersteunt ook andere initiatieven inzake ontwapening en wapenbeheersing, ook buiten het nucleaire domein. Zo ijvert ons land om te komen tot een regelgevend kader inzake dodelijke autonome wapensystemen en streeft het daarbij naar een internationaal verbod.

04 + Een internationale verantwoordelijkheid

// Een versterkte inzet voor bijstand aan en bescherming van Belgen in het buitenland

Met het groeiend aantal landgenoten die in het buitenland reizen, verblijven of familiale banden onderhouden, stijgen ook de verantwoordelijkheid van de overheid en de verwachtingen naar ons diplomatiek en consulair netwerk.

Herhaaldelijke evacuaties en crisisbeheersing illustreren hoe sterk de directe rol van Buitenlandse Zaken in de veiligheid van de burger in het buitenland is geëvolueerd. Dit vereist een adequaat diplomatiek en consulair netwerk dat voldoet aan specifieke capaciteits- en veiligheidsvereisten.

Daarnaast hebben ze het belang aangetoond van een goede samenwerking en communicatie tussen alle betrokken veiligheidsdepartementen zoals Binnenlandse Zaken, Defensie, Buitenlandse Zaken, Justitie en Asiel en Migratie. Deze context heeft nogmaals het belang aangetoond van een beveiligd ICT-netwerk dat aan internationale homologatie voldoet.

// Een versterkte aanpak van conventionele en hybride statelijke dreigingen

Een preventief en reactief veiligheidsbeleid is zonder twijfel een nationale verantwoordelijkheid, maar overstijgt ook de nationale capaciteit. Het is bijgevolg logisch dat België beroep doet op en bijdraagt tot de multilaterale beschermings- en verdedigingsmechanismes van EU en NAVO.

Deelname aan de collectieve ontrading en verdediging binnen de NAVO is veel méér dan een louter militaire verantwoordelijkheid. Het impliceert een gecoördineerde inzet van alle statelijke machtsmiddelen, een faire verdeling van risico's en lasten, en aandacht voor strategische autonomie en weerbaarheid.

De EU is niet enkel essentieel om onze weerbaarheid te versterken. Solidariteit tussen de lidstaten heeft bovendien een belangrijke afschrikkende werking tegen hybride acties waarbij één of meerdere lidstaten het doelwit worden van bijvoorbeeld een cyberaanval of economische chantage. De Europese defensiepijler moet verder uitgebouwd worden door de uitbreiding van bestaande, en het opstarten van nieuwe initiatieven van bilaterale en Europese capaciteitsgedreven samenwerking. De EU en haar lidstaten moeten ook consequent hun verantwoordelijkheid opnemen en optreden wanneer crisissen rondom Europa onze veiligheid bedreigen.

Om een betrouwbare bondgenoot en partner te blijven, werkt ons land aan de uitbouw van een geloofwaardige, flexibele en snel inzetbare krijgsmacht. Dit dient

te gebeuren via de actualisatie en uitvoering van de strategische visie voor defensie. Sinds het einde van de Koude Oorlog lag de nadruk vooral op collectieve veiligheid en op buitenlandse operaties. In de huidige veiligheidsomgeving staat collectieve verdediging opnieuw centraal. Dit vraagt een herziening van onze capaciteitenwaaier. Samenwerking, synergie en, waar mogelijk en wenselijk, integratie, zowel in EU en NAVO verband als bilateraal, blijven onontbeerlijk met strategische partners zoals Frankrijk, Nederland, Luxemburg, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

Veiligheid komt met een prijs. Dat betekent dat de financiële middelen voor Defensie evolueren naar het gemiddelde van de niet-nucleaire Europese lidstaten van de NAVO én dat er bereidheid is om Defensie effectief in te zetten om onze vitale belangen te verdedigen, in solidariteit met onze bondgenoten en partners.

De Belgische actie in het buitenland dient een nauwe civiel-militaire samenwerking te integreren en dit ter ondersteuning van zowel de VN, EU en NAVO als van onze eigen bilaterale acties. In lijn met de 'Strategienota Comprehensive Approach' dienen de beleidsopties op de verschillende regeringsniveaus en de betrokken instrumenten geïntegreerd te worden, zonder afbreuk te doen aan de eigen doelstelling van elk instrument.

De regionale prioriteiten voor dit beleid zijn de Baltische Staten en de Centraal-Europese regio op de oostflank, de Middellandse Zee, het Midden-Oosten, Noord- en West-Afrika, de Sahel en de regio van de Grote Meren op de zuidflank.

Het blijft essentieel om de besluitvormingsprocessen, de instellingen en de werking op het politieke en bestuurlijke niveau, inclusief deze van EU en NAVO, te beschermen en waar nodig te versterken. Meer aandacht is vereist voor het bestrijden van buitenlandse beïnvloeding en politieke en economische inmenging.

Ons land moet in de context van de hybride inzet van verschillende types dreigingen, specifieke weerbaarheid uitbouwen in een aantal prioritaire domeinen zoals desinformatie (als onderdeel van vijandelijke informatie operaties), cyber, gewelddadige en extremistische organisaties en de bescherming van ons wetenschappelijk en economisch potentieel (de basis van onze welvaart). In deze context biedt de EU strategie voor de Veiligheidsunie een leidraad voor een geïntegreerde en coherente aanpak die België voluit steunt. Deze strategie beoogt onder meer beter geïntegreerde politie en gerechtelijke samenwerking op Europees niveau die ook rekening houdt met de evolutie van de technologische context.

Op nationaal niveau vereist de permanente mobilisatie tegen hybride dreigingen de nodige initiatieven voor detectie, analyse, synthese en coördinatie. Het is daarom van belang dat de nationale structuren die hiermee belast zijn hun capaciteit op het vlak van preventie, paraatheid, opsporing en reactie verder ontwikkelen. Gezien hybride dreigingen gekenmerkt worden door het gecombineerd gebruik van methodes en technieken, werd reeds een nationaal en interdepartementaal platform 'hybride dreigingen' opgericht, om een breed gedragen en gecoördineerde aanpak te garanderen. Specifiek voor desinformatie is werk lopende tot het opzetten van een interdepartementaal mechanisme voor het opsporen, monitoren, analyseren en rapporteren van desinformatie- en informatie-operaties.

België is als gastland van verschillende Europese instellingen en het NAVO-hoofdkwartier een aantrekkingspool voor spionage en inmenging. Om deze dreiging te bestrijden, zetten de inlichtingendiensten in de eerste plaats in op het creëren van een '*hostile operating environment*' voor buitenlandse inlichtingenagenten. Politieke en diplomatieke vertegenwoordigers moeten terdege bewust gemaakt worden van het gevaar en vervolgens gewapend worden tegen deze dreiging. Op die manier

wordt op nationaal niveau een veiligheidscultuur gecreëerd die de nodige weerbaarheid tegen de dreiging van spionage en inmenging verzekert.

// Een slagvaardige EU

De EU biedt België enerzijds het onontbeerlijk geworden ruimere kader voor belangrijke beleidsdomeinen en anderzijds het beste instrument om zijn belangen op wereldschaal te verdedigen. Het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU in 2024 vormt derhalve een belangrijke opportuniteit.

Dit geldt ook voor de nationale veiligheid van ons land. Enkel de EU heeft zowel de relevante schaal, de bevoegdheden en de middelen om over het spectrum van zowat alle relevante dreigingen die in dit document aan bod komen, een adequaat beleid tot stand te brengen. België moet er in die optiek over waken dat de EU strategische autonomie en weerbaarheid systematisch en coherent integreert in alle relevante beleidskaders. Zoals bij de andere belangrijke internationale beleidsthema's staat de FOD Buitenlandse Zaken in dit verband in voor de organisatie en de sturing van het overleg tussen de federale en deelstatelijke overheden dat uitmondt in een Belgische positie in Europese en multilaterale dossiers.

Het ontwikkelen van een autonome wetenschappelijke, technologische, digitale, industriële, monetair-financiële weerbaarheid en diplomatiek-militaire slagvaardigheid moet de EU toestaan om voor haar zelfbehoud in te staan en een betekenisvolle wereldspeler te zijn. Waar dat vereist is om dit te verwezenlijken, zal ons land pleiten voor een aanpassing van de EU-bevoegdheden en besluitvormingsprocedures, ook op de Conferentie voor de Toekomst van Europa. Dit geldt alvast voor het verschuiven van de besluitvormingsprocedure met betrekking tot het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid van de unanimiteitsregel naar een gekwalificeerde meerderheid.

Dit alles moet de EU toestaan om meer dan ooit een betrouwbare zelfstandige pijler te zijn van een hecht en authentiek partnerschap met de NAVO en de Trans-Atlantische bondgenoten. Ons land zal in die context ook zelf alle nodige inspanningen leveren om mee verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn eigen en de gezamenlijke veiligheid van de EU, de NAVO en hun lidstaten.

Een slagvaardig Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid vereist een adequate autonome capaciteit om de strategische context in te schatten, daarover standpunten in te nemen, maatregelen af te kondigen en externe operaties uit te voeren. In die optiek is ook het behoud van een adequate eigen defensie-industrie in de EU noodzakelijk. Defensie zal in dat verband verder investeren in de Europese *capability gaps*, en haar capaciteiten verder verankeren bij geprivilegieerde partners onder de EU-lidstaten en in EU-verband. Daartoe blijft ons land actief in de 'permanente gestructureerde samenwerking' (PESCO) en toont België zich solidair in zijn engagementen, jaarlijks te rapporteren via een nationaal uitvoeringsplan. Het Europees Defensiefonds dat door de Europese Commissie in het leven is geroepen, zal het mogelijk maken om samenwerkingsprojecten voor de ontwikkeling van militaire capaciteiten te stimuleren en te co-financieren. De regering zal onze bedrijven in dat verband de best mogelijke kansen geven en er zal een kader worden uitgewerkt voor de ontvankelijkheidstoekenning aan bedrijven.

De veiligheid van de EU en haar lidstaten, waaronder België, houdt nauw verband met duurzame stabiliteit in haar onmiddellijke omgeving. België zal erover waken dat de EU een gepast uitbreidings- en nabuurschapsbeleid voortzet om hiertoe bij te dragen, zonder weliswaar de politieke unie op langere termijn te verzwakken. Wel moeten de EU en België zelf in het bijzonder investeren in de betrekkingen met de landen die een erkend vooruitzicht hebben om ooit tot de EU toe te treden.

Naast deze veiligheidsbekommernissen verdient ook het milderen van de factoren die aanzetten tot irreguliere migratie naar de EU de nodige aandacht. België blijft zich in dit verband op Europees vlak inzetten voor het gemeenschappelijk Europees Asiel- en Migratiebeleid dat met respect voor de mensenrechten een evenwicht nastreeft tussen de principes van solidariteit en verantwoordelijkheid en zich onder meer richt op een geïntegreerd grensbeleid, een versterkte strijd tegen mensensmokkel en een betere samenwerking met derde landen.

// Een internationale bruggenbouwer

Gezien de verwevenheid van binnenlandse en buitenlandse veiligheid is de diplomatie een intrinsiek onderdeel van het nationale veiligheidsbeleid. Het multilaterale werkingsveld, met de uitholling van internationale rechtsregels en de terugkeer van machtspolitiek, stelt daarbij nieuwe uitdagingen. Volgens het principe *cooperate when you can, push back when you must* blijft België ernaar streven alle landen, inclusief de grootmachten, actief te betrekken bij multilaterale samenwerking om gedeelde uitdagingen aan te pakken. Een inclusieve wereldorde is de meest effectieve.

Onze invloed in de internationale politiek is bijgevolg een bepalende factor in de veiligheid en voorspoed van ons land. Deze invloed hangt mede af van onze geloofwaardigheid en onze actieve rol in de internationale instellingen. Tegelijkertijd is met de uitbreiding van de EU en NAVO het soortelijk gewicht van België gedaald. Het is bijgevolg cruciaal dat België zichzelf de middelen geeft voor een grotere internationale aanwezigheid en inzet om het systeemrisico tegen te gaan van een geleidelijke afname van onze internationale invloed (en bij uitbreiding die van de EU), en van een duidelijke erosie van de internationale consensus over de waarden die essentieel zijn voor ons samenlevingsmodel.

Ons land is sinds lang verankerd in een breed netwerk van multilaterale instellingen. De effectiviteit en efficiëntie van deze instellingen vormen een permanent aandachtspunt. Ons land was in dat verband in de periode 2019-2020 voor de 6e keer lid van de VN-Veiligheidsraad (VNVR), een concrete uiting van ons multilateraal engagement in het veiligheidsdomein.

Het multilateraal engagement van België gaat echter veel breder en uit zich op bijna alle beleidsdomeinen, met inbegrip van veiligheid, welvaart, ondersteuning van de democratie, de strijd tegen straffeloosheid, klimaat. België zal ook na het VNVR-mandaat een actieve rol blijven spelen in VN-verband, en ambieert een aantal specifieke mandaten, zoals het lidmaatschap van de Mensenrechtenraad in 2023-2025.

België zet zich verder actief in voor conflictpreventie, wapenbeheersing en ontwapening in de relevante organisaties (EU, NAVO, OVSE, Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens) en neemt hiertoe diplomatieke initiatieven met gelijkgezinde landen.

Het ontwikkelingsbeleid draagt ook bij aan stabilisering en veiligheid buiten onze grenzen. De Strategienota Comprehensive Approach deelde aan de FOD Buitenlandse Zaken een centrale rol toe in een coherent Belgisch buitenlands beleid met specifieke geografische en thematische task forces. Ook het handels- en investeringsbeleid draagt hieraan bij, met name via het garanderen van onze connectiviteit met de wereldmarkten en het handhaven van normen en standaarden.

Ons land dient de Belgische aanwezigheid op topfuncties binnen prioritaire organisaties (EU, VN, NAVO, OVSE) pro-actiever en assertiever na te streven.

Ook de rol van Brussel als internationale hoofdstad dient dringend te worden versterkt door een gecoördineerd en dynamisch zetelbeleid.

Het multilaterale dient te kunnen bouwen op een stevig netwerk van bilaterale betrekkingen. Meer dan ooit blijven onze diplomatieke vertegenwoordigingen in de EU en in derde landen en onze permanente vertegenwoordigingen bij internationale organisaties cruciaal om de Belgische én Europese belangen te verdedigen, onze waarden uit te dragen en op proactieve wijze tendensen en eventuele risico's te identificeren en signaleren.

Foto | 25.08.2021 | Een gezin stapt op het tarmac van de militaire luchthaven van Melsbroek, pas geland vanuit de Afghaanse hoofdstad Kaboel in het kader van de evacuatieoperatie 'Red Kite'.

06

Opvolging en organisatie

// Principes

Een Nationale Veiligheidsstrategie draagt in belangrijke mate bij tot een veiligheidscultuur waarin een verhoogd bewustzijn van risico's en dreigingen wordt gekoppeld aan de expliciete verdediging van belangen als uitgangspunt voor beleid. Een Nationale Veiligheidsstrategie biedt immers een kader voor zowel *strategic foresight* en planning, als voor overleg en beleid, en de oriëntatie van middelen.

Dergelijke dynamische veiligheidsaanpak, waarbij systematisch getoetst wordt in de driehoek 'belangen – dreigingen en risico's – beleid', vereist een versterking van de transversale dimensie. Om deze in de praktijk te verankeren, legt deze strategie de nadruk op weerbaarheid en op een proactief beleid in binnen- en buitenland binnen een geïntegreerde aanpak.

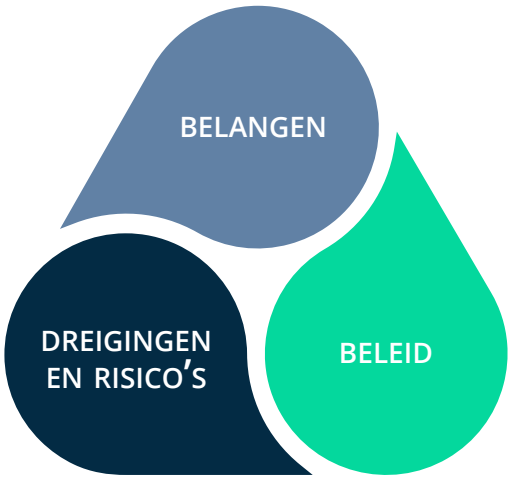

Weerbaarheid wordt opgevat als een samenhangend geheel van maatregelen die onze samenleving in staat stelt om te blijven functioneren door zich te beschermen tegen en te reageren op incidenten die haar vitale belangen en fundamentele waarden onder druk zetten, zelfs wanneer deze rechtstreeks aangevallen worden of

door grootschalige crisissen in gevaar gebracht worden. Dit vergt weerbaarheid van het individu, de maatschappij, het bedrijfsleven en de overheid.

Nationale zelfredzaamheid op zich is echter niet voldoende. Het is essentieel dat het beleid ook gericht is op het versterken van de veiligheid in onze ruime omgeving en in de belangenzone van de EU en de NAVO. Risico's en bedreigingen worden bij voorkeur zo vroeg en zo ver mogelijk aangepakt.

Een effectief geïntegreerde aanpak combineert bijgevolg de volgende vier elementen:

01 Alle overheden

In een *whole of government-approach* wordt veiligheid beschouwd als een ondeelbare kerntaak van alle overheden in ons land. Dit veronderstelt dat op federaal niveau de perspectieven, belangen en bijdragen van de verschillende departementen gecoördineerd worden, en effectief samengewerkt wordt met de deelstaten om tot een werkzaam, samenhangend en doeltreffend beleid te komen.

02 Intern / extern

Net zoals de risico's en dreigingen het resultaat zijn van nauw met elkaar verweven interne en externe factoren en ontwikkelingen, kunnen onze veiligheidsbelangen zelden verdedigd worden met een louter interne of externe aanpak. Een actief buitenlands-, ontwikkelings- en defensiebeleid is dus onlosmakelijk verbonden met de interne veiligheid.

03 Risicobeheersing

Er is nood aan een generiek systeem van risico- en crisisbeheersing dat de hele risicocyclus beschouwt, en daarbij alle relevante partijen betrekt. Vanuit een totaalvisie op risicobeheersing, is het essentieel niet louter oog te hebben voor het crisisbeheer, maar eveneens voor risico-identificatie en -analyse, alsook voor de preventieve en voorbereidende aspecten. Per drei-

gingsscenario moet duidelijk gemaakt worden wie welke rol heeft te vervullen, naar analogie met nationale noodplannen voor CBRNe of terrorisme.

04 Approche pansociétale

Veiligheid stopt niet bij de overheid. Iedereen heeft een rol te spelen, van de federale overheid, over de deelstaten, tot het bedrijfsleven, de private partners en de academische wereld, om te eindigen in de samenleving zelf, bij elke burger. Deze interactie moet duidelijk op voorhand vastgelegd worden en steunen op een publieke communicatiestrategie die erop gericht is het vertrouwen van de burgers in de overheid en hun steun voor de fundamentele waarden van onze samenleving te maximaliseren. Geloofwaardige strategische communicatie kan alleen tot stand worden gebracht op basis van coördinatie tussen alle actoren die bij het nationale veiligheidsbeleid betrokken zijn.

// Een versterkte aanpak

Een Nationale Veiligheidsstrategie is geen eenmalig gebeuren maar een proces dat nauwgezet opgevolgd dient te worden. De Nationale Veiligheidsstrategie biedt een langetermijnvisie van 10 à 15 jaar die echter periodiek geactualiseerd dient te worden. Bij de aanvang van elke legislatuur zal een zorgvuldige evaluatie gebeuren om na te gaan of ontwikkelingen in de veiligheidsomgeving met gevolgen op onze weerbaarheid nopen tot aanpassingen aan de strategische agenda. Daarnaast zal het Coördinatiecomité Inlichtingen en Veiligheid de uitvoering van de Nationale Veiligheidsstrategie opvolgen.

Ter ondersteuning van dit proces worden volgende maatregelen voorzien:

» De Nationale Veiligheidsraad (NVR) en de voorbereidende comités (Strategisch Comité Inlichtingen en Veiligheid (SCIV), Coördinatiecomité Inlichtingen en Veiligheid (CCIV), blijven het belangrijkste mechanisme waarmee de overheid de nationale veiligheidsstrategie en -beleid bepaalt en toezicht houdt op de uitvoering. Binnen de FOD Kanselarij zal een beperkte coördinatiecapaciteit uitgebouwd worden om de opvolging en voldoende interdepartementale en interfederale samenwerking te verzekeren. Daarbij zal bijzondere aandacht gaan naar de manier waarop de Nationale Veiligheidsstrategie op structurele wijze kan uitgevoerd worden met belanghebbenden die geen lid zijn van de NVR/SCIV/CCIV. Naast andere FODs is met name de betrokkenheid van de deelstaten hierbij heel belangrijk. Tevens moet een kader geschapen worden waarin bedrijfsleven en veiligheidsdiensten nauwer samenwerken.

» Strategische toekomstanalyse (*Strategic Foresight Analysis*) zal versterkt worden en een vast onderdeel van de beleidsontwikkeling worden om evoluties in de mondiale, Europese en nationale veiligheidsomgeving tijdig te vertalen in geloofwaardige toekomstscenario's teneinde de Nationale Veiligheidsstrategie waar nodig bij te sturen en toekomstbestendiger te maken. Het monitoren van nieuwe technologieën zal hiervan een belangrijk onderdeel zijn. Kennisnetwerken waarin de academische wereld, het bedrijfsleven en de overheid associaties vormen rond specifieke thema's van trends, dreigingen en risico's, bieden hier een belangrijke meerwaarde.

» Gezien het multidimensionale karakter van veiligheid, waarbij verschillende elementen op elkaar inspelen en wederzijds versterken, zijn een nauwere samenwerking en interdepartementale teams voor beleidsontwikkeling

en -uitvoering nodig. Deze manier van werken bestaat reeds onder de vorm van CCIV *taskforces*, de thematische en geografische werkgroepen o.l.v. FOD Buitenlandse Zaken in het kader van de *comprehensive approach*, maar zal verder ontwikkeld en aangestuurd worden.

» Het kader van nationale noodplanning en crisisbeheer, met inbegrip van het wetgevend kader, zal geëvalueerd worden met het oog op de versterking van de commando- en controleketen met snelle, autonome, robuuste en zekere communicatiekanalen en -middelen. De ervaring van de COVID-19 crisis en van de recente catastrofale overstromingen zullen hierbij belangrijke lessen aanreiken. Er zal gekeken worden hoe een overlegplatform, in de vorm van een nationale veiligheidscel met de sectorale overheden, kan bijdragen tot sensibilisering van de sectoren en tot het snel doorspelen van informatie en goede praktijken. Een voorstel tot canvas van sectoraal noodplan kan bijdragen tot een geharmoniseerde aanpak te komen.

Crisissen en natuurrampen in het buitenland waarbij Belgische onderdanen of belangen getroffen worden, vragen een specifieke benadering.

» Er moet een ecosysteem van beveiligde communicatie tot stand worden gebracht, dat beantwoordt aan EU en NAVO standaarden, om de uitwisseling van inlichtingen, specifieke informatie en andere gevoelige elementen te vergemakkelijken.

» Geen van deze opties zal mogelijk of uitvoerbaar zijn indien niet op alle niveaus binnen de verschillende overheidsdiensten een veiligheidscultuur wordt ontwikkeld. Een belangrijk element betreft vorming, training en oefeningen in zowel nationaal als internationaal crisisbeheer.

» De Nationale Veiligheidsstrategie creëert het kader voor beleidsinitiatieven en voor de oriëntatie van middelen in de uitvoering van een globaal en geïntegreerd veiligheidsbeleid.

Fotocredits

p. 03 | © BelgaImage NICOLAS MAETERLINCK
p. 08 | © BelgaImage POOL ERIC HERCHAFT
p. 17 | © BelgaImage LAURIE DIEFFEMBACQ
p. 25 | © BelgaImage DIRK WAEM
p. 42 | © Reuters JOHANNA GERON

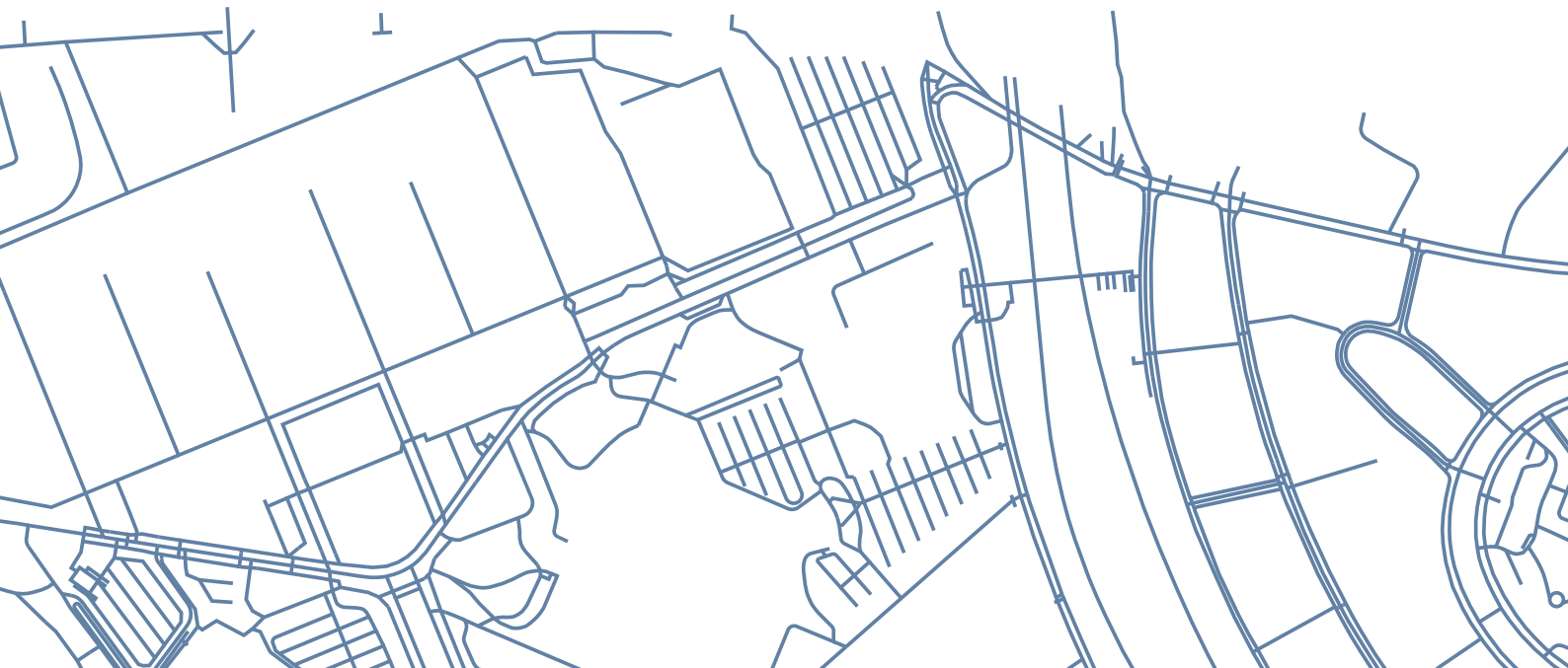
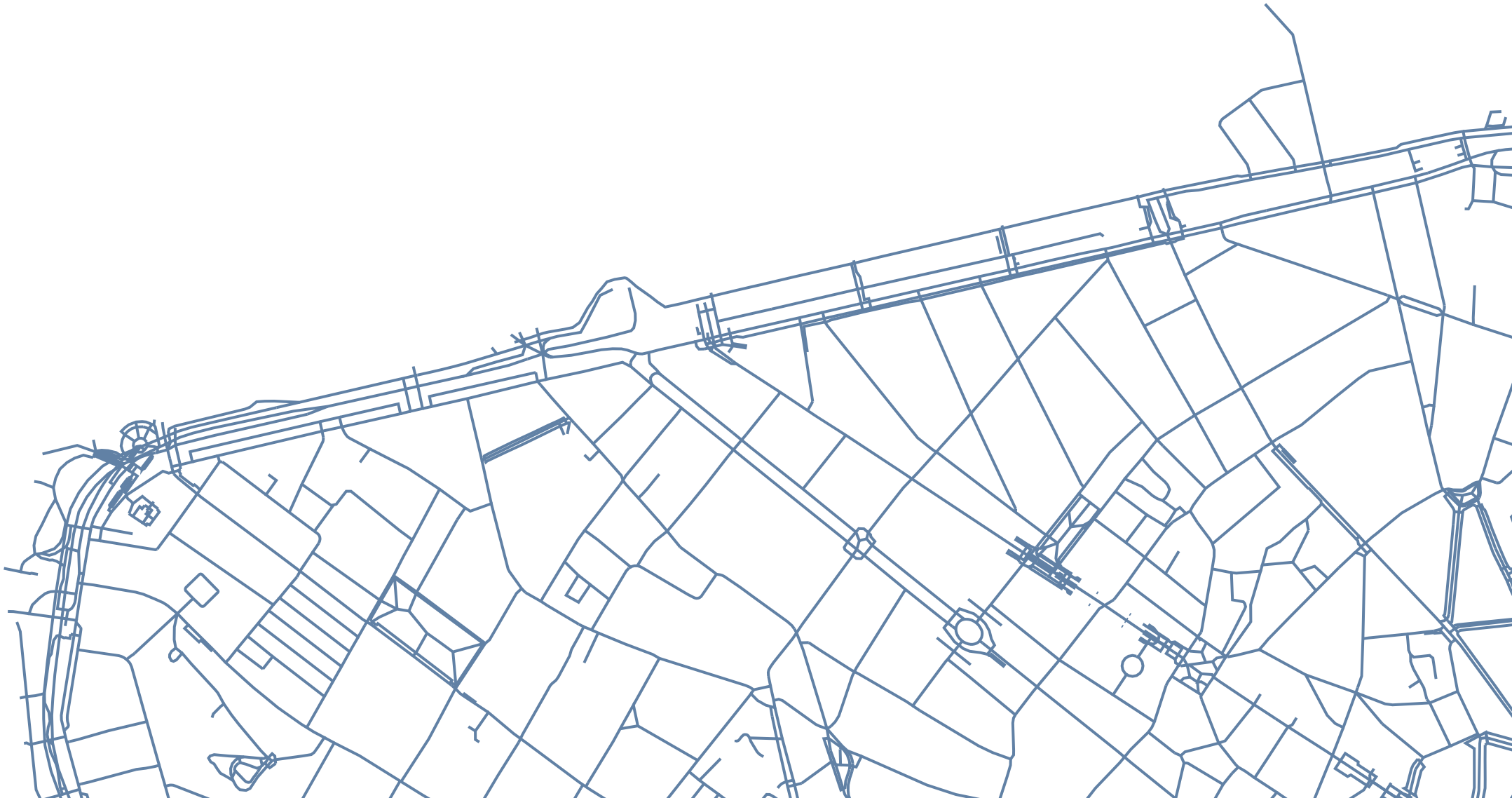
Verantwoordelijke uitgever | Peter Moors, kabinetschef van de Eerste minister voor de Beleidscel Veiligheid
en Internationale Relaties, voorzitter van het Strategisch Comité Inlichtingen en Veiligheid,
Wetstraat 16, 1000 Brussel